T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Spor Yönetimi Bilim Dalı

ZIPKINLA BALIK AVI SPORCULARININ SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMALARINDA ANTRENÖRLERİN ETİK DIŞI DAVRANIŞLARININ ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayhan KASAP

Danışman

Doç. Dr. Taner ATASOY

İstanbul – 2025

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Ayhan KASAP

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Zıpkınla Balık Avı Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 03.07.2025

SAYFA SAYISI : 94

TEZ DANIŞMANI : Doç. Dr. Taner ATASOY

DİZİN TERİMLERİ : Zıpkınla balık avı, sporcu, antrenör, ahlaktan uzaklaşma, etik dışı davranış

TÜRKÇE ÖZET : Bu çalışmada, sporcuların etik tutumlarının yalnızca bireysel özelliklere değil; antrenörleriyle olan etkileşimlerine, deneyimlerine ve algılarına bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Etik dışı davranışların spor ortamında yaygınlaşmasının, sporcuların ahlaki duyarlılıklarını zayıflatabileceği göz önüne alındığında, antrenörlerin etik eğitimi, etik ilkelere dayalı spor ortamlarının oluşturulması ve değer temelli yaklaşımların teşvik edilmesi büyük önem arz etmektedir.

DAĞITIM LİSTESİ :
1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Ayhan KASAP

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Spor Yönetimi Bilim Dalı

ZIPKINLA BALIK AVI SPORCULARININ SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMALARINDA ANTRENÖRLERİN ETİK DIŞI DAVRANIŞLARININ ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayhan KASAP

Danışman

Doç. Dr. Taner ATASOY

İstanbul – 2025

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ayhan KASAP

03. 07. 2025

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ayhan KASAP' ın; "Zıpkınla Balık Avı Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, Spor Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan *İmza*
Doç. Dr. Aydın PEKEL

Üye *İmza*
Doç. Dr. Taner ATASOY
(Danışman)

Üye *İmza*
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDOĞAN

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.
03. 07. 2025

İmzası
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırmada, Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda, nicel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini; 2023-2024 sezonunda Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu Zıpkınla Balık avı branşında faaliyet gösteren spor kulüpleri adına müsabakalara katılan sporcular oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise; 2023-2024 sezonunda Türkiye sualtı sporları federasyonu etkinlik takviminde yer alan zıpkınla balık avı kulüplerarası ve bireysel Türkiye şampiyonasına katılan 21 kadın ve 113 erkek olmak üzere n= 134 sporcudan oluşmaktadır. Kullanılan örnekleme yöntemi ise zıpkınla balık avı sporcularının örneğe girme şansının eşit ve tesadüfi olduğu, aynı zamanda araştırma sonuçlarının çabuk ve kolay bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, milli sporcu olup-olmama, spor yapma yılı, antrenörü ile çalışma süresi, antrenörünün sporculuk geçmişinin olup-olmama ve antrenörünün bilgi ve tecrübesine güvenip-güvenmeme durumu) ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Kısa Formu (SAUÖ) ile Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ) kullanılmıştır. Ölçekler ve formlar online ortama taşınarak, zıpkınla balık avı sporcularının soruları dijital ortamda yanıtlamaları sağlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 25.0 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmada; dağılım analizi, tanımlayıcı analiz ve parametrik hipotez testlerinden bağımsız örneklem T testi ve Oneway ANOVA analizi ve gruplar arası ilişkinin belirlenmesi için ise Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen genel sonuçlar incelendiğinde, Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmaları ölçeğinden aldıkları puanlar incelediğinde, yaş ve spor yapma yılı durumu değişkenlerinde anlamlı farklılığa ulaşılırken, cinsiyet, eğitim düzeyi, millilik durumu, antrenörleriyle çalışma yılı, antrenörün spor geçmişi, antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkenlerinde anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır. Zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algıları ölçeğinden aldıkları toplam puanlar incelediğinde ise, cinsiyet ve yaş, değişkenlerinde anlamlı farklılığa ulaşılırken, eğitim düzeyi, millilik durumu, spor yapma yılı, antrenörleriyle

çalışma yılı, antrenörün spor geçmişi, antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkenlerinde anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır. Elde edilen bu bulgulardan yola çıkarak, zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algılarının özellikle sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zıpkınla balık avı, sporcu, antrenör, ahlaktan uzaklaşma, etik dışı davranış

SUMMARY

The aim of the study was to examine the effect of coaches' unethical behaviors on the moral disengagement in sports among spearfishing athletes. In our study, the causal-comparative model, one of the quantitative research methods, was employed. The population of the research consists of athletes who participated in competitions on behalf of sports clubs in the spearfishing branch under the Turkish Underwater Sports Federation during the 2023–2024 season. The sample of the research consists of 134 athletes (n = 134), including 21 women and 113 men, who participated in the 2023–2024 Interclub and Individual Spearfishing Turkish Championships, which were included in the activity calendar of the Turkish Underwater Sports Federation. The sampling method used in the study was the simple random sampling technique, in which all spearfishing athletes had an equal and random chance of being included in the sample. This method was preferred as it enables results to be obtained quickly and easily. Within the scope of the research, data were collected using a personal information form prepared by the researcher (including variables such as gender, age, educational status, national athlete status, years of participation in sports, duration of working with the coach, whether the coach had an athletic background, and whether the athlete trusted the coach's knowledge and experience), along with the Short Form of the Moral Disengagement in Sport Scale (MDS-SF) and the Athlete's Perception of Coaches' Unethical Behaviors Scale (APCUBS). The scales and forms were transferred to an online platform, allowing spearfishing athletes to respond to the questions digitally. The data obtained were analyzed using the IBM SPSS Statistics 25.0 software. Within the scope of the research, distribution analysis, descriptive statistics, and parametric hypothesis tests-specifically independent samples t-test and One-Way ANOVA-were conducted. Additionally, Pearson correlation analysis was used to determine the relationships between the variables. When the general findings of the study are examined, it was found that the scores of spearfishing athletes on the Moral Disengagement in Sport Scale showed a statistically significant difference in relation to the variables of age and years of participation in sports. However, no significant differences were found based on gender, educational status, national athlete status, years of working with the coach, the coach's athletic background, or trust in the coach's knowledge and experience. Regarding the scores obtained from the Athlete's Perception of Coaches' Unethical Behaviors Scale, statistically

significant differences were observed in relation to gender and age, while no significant differences were found for the variables of educational status, national athlete status, years of participation in sports, years of working with the coach, the coach's athletic background, or trust in the coach's knowledge and experience. Based on these findings, a statistically significant, positive, and low-level correlation was identified between the moral disengagement levels of spearfishing athletes and their perceptions of coaches' unethical behaviors-particularly in the sportsmanship sub-dimension and the total score of the Athlete's Perception of Coaches' Unethical Behaviors Scale (APCUBS).

Keywords: Spearfishing, Athlete, Coach, Moral Disengagement, Unethical Behavior

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
SUMMARY ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
ÖNSÖZ ..... **viii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

1.1. Zıpkınla Balık Avının Tanımı 7
1.2. Zıpkınla Balık Avıçılığının Tarihçesi 7
1.3. Spor Olarak Zıpkınla Balık Avı 8
1.4. Rekreasyonel Olarak Zıpkınla Balık Avı 9
1.5. Zıpkınla Balık Avının Fizyolojik Temelleri 10
1.5.1. Kardiyovasküler sistem ve adaptasyon 12
1.5.2. Solunum sistemi ve oksijen kullanımı 13
1.5.3. Kas-İskelet sistemi ve kas dayanıklılığı 14
1.5.4. Termoregülasyon (vücut ısısı düzenleme) 15
1.5.5. Sinir sistemi ve psikolojik adaptasyonlar 16
1.6. Zıpkınla Balık Avı ve Etik Prensipler 17
1.7. Zıpkınla Balık Avcılarının Etik Sorumlulukları 19
1.7.1. Eğitim ve bilinçlenme 19
1.7.2. Ekipman ve teknoloji seçimindeki etik yaklaşımlar 19
1.7.3. Kendi kendine denetim ve sorumluluk 20
1.8. Ahlak Kavramı 20
1.8.1. Spor ahlakı kavramı 21
1.8.2. Sporcu aklakı kavramı 22
1.8.3. Spor ve ahlak ilişkisi 23
1.9. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Süreci 23
1.9.1. Rasyonelleştirme 24
1.9.2. Dehumanizasyon 25
1.9.3. Sorumluluktan kaçınma 25
1.9.4. Adaletin çarpıtılması 25
1.9.5. Etik prensiplere uyumsuzluk 26
1.9.6. Kötü davranışların küçümsenmesi 26
1.9.7. Grup içi onay 26
1.9.8. Kuralların esnetilmesi 26
1.10. Etik ve Ahlak Kavramı Arasındaki Fark 27
1.11. Sporda Etik İlkeler 27
1.11.1. Sporcu etik ilkeleri 28
1.11.2. Antrenör etik ilkeleri 29

İKİNCİ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli 32
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 32
2.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği 34
2.3.1. Kişisel bilgi formu 34
2.3.2. Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği 34
2.3.3. Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeği 34
2.4. Verilerin Analizi 36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1 Araştırma Bulguları 37

SONUÇ VE ÖNERİLER 45
KAYNAKÇA 61
EKLER 76
ÖZGEÇMİŞ 80

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Zıpkınla balık avı sporcularının demografik özellikleri..... 33

Tablo 2. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların çarpıklık-basıklık düzeyleri 35

Tablo 3. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların betimsel analizi 35

Tablo 4. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre incelenmesi 37

Tablo 5. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların yaş değişkenine göre incelenmesi 38

Tablo 6. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların eğitim durumu değişkenine göre incelenmesi 39

Tablo 7. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların millilik durumu değişkenine göre incelenmesi 40

Tablo 8. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların spor yaşı değişkenine göre incelenmesi 40

Tablo 9. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörle çalışma yılı değişkenine göre incelenmesi 41

Tablo 10. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörün spor geçmişi değişkenine göre incelenmesi 42

Tablo 11. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkenine göre incelenmesi 42

Tablo 12. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışlarını ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi..... 43

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, değerli bilgi ve yönlendirmeleriyle sürece katkı sunan danışmanım Doç. Dr. Taner Atasoy'a en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bu zorlu süreçte her konuda desteğini esirgemeyen Dr. İrfan Kara'ya, yüksek lisans eğitimine başlamam konusunda beni yüreklendiren Dr. Uğur Caba'ya içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmam süresince her zaman yanımda olan Limit Doğa Sporları Kulübü sporcularına ve katkı sağlayan tüm zıpkınla balık avı sporcularına şükranlarımı sunarım. Tüm eğitim hayatım boyunca bana her koşulda destek olan sevgili aileme de sonsuz teşekkür ederim.

Ayhan KASAP

GİRİŞ

Spor, bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini destekleyen önemli bir etkinlik olmanın yanı sıra, etik değerlerin ön planda tutulması gereken bir alan olarak da dikkat çekmektedir. Ancak, özellikle rekabetin yoğun olduğu branşlarda, etik dışı davranışların sporcular üzerindeki etkisi giderek daha fazla tartışılmaktadır. Zıpkınla balık avı sporu, doğayla iç içe, disiplin ve öz denetim gerektiren bir dal olmasına rağmen, sporcuların etik değerlerden uzaklaşmasına neden olabilecek bazı unsurlar içerebilir. Bu bağlamda, antrenörlerin tutum ve davranışlarının sporcular üzerindeki etkisi büyük önem taşımaktadır.

Antrenörlerin davranışları, sporcuların sadece fiziksel gelişimlerini değil, aynı zamanda ahlaki ve etik anlayışlarını da etkilemektedir. Etik dışı davranışlar, sporcuların spordaki motivasyonlarını, tutumlarını ve davranışlarını değiştirebilir. Bu davranışlar arasında adaletsizlik, dürüstlükten sapma, zorlayıcı uygulamalar ve çevresel duyarsızlık gibi tutumlar yer alabilir (FIFA, 2012). Antrenörlerin etik dışı davranışları, sporcuların sadece kısa vadeli başarı hedeflerine odaklanmalarına neden olabilirken, uzun vadede ahlaki değerlerden sapmalarına yol açabilir. Birçok çalışmada, antrenörlerin etik dışı davranışlarının sporcuların doğaya karşı duyarsızlaşmalarına, haksız rekabet anlayışına sahip olmalarına ve aşırı baskı altına girmelerine neden olabileceği ifade edilmiştir (Klein ve Johnson, 2005; Tricker, 2007). Antrenörlerin, sadece teknik başarıyı ön plana çıkaran yaklaşımları, sporcuların çevresel sorumluluklarını ve etik değerlerini göz ardı etmelerine yol açabilir.

Zıpkınla balık avı gibi doğayla iç içe yapılan spor dallarında, çevre bilinci ve etik değerler büyük bir öneme sahiptir. Bu spor dalında, avlanan türlerin korunması, doğal dengenin bozulmaması gibi konular, sporcunun çevreye duyarlı davranmasını gerektirir. Ancak, bazı araştırmalar, antrenörlerin sadece başarıya odaklanarak etik dışı davranışları teşvik etmelerinin, sporcuların çevresel ve etik sorumluluk bilincini zayıflattığını göstermektedir (Baker, 2011). Zıpkınla balık avı gibi doğa sporlarında antrenörlerin bu tür davranışları normalleştirmesi, sporcuların bu spor dalında etik değerlerden uzaklaşmalarına yol açabilir. Baker (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, sporcuların antrenörlerinden aldıkları eğitimle doğa bilincinin nasıl şekillendiği incelenmiştir. Çalışma, antrenörlerin çevreye duyarlı bir yaklaşım benimsemelerinin, sporcuların etik değerlerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur.

Ancak antrenörlerin çevresel sorumlulukları ihmal etmesi, sporcuların doğaya karşı duyarsızlaşmalarına neden olabilmektedir. Bu da zıpkınla balık avı gibi sporlarda, doğa ve çevre bilincinin azalmasına yol açabilir.

Antrenörlerin etik dışı tutumlarının sporcular üzerindeki etkileri farklı boyutlarda ele alınabilir. Bu etkiler, psikolojik, davranışsal ve toplumsal olmak üzere üç ana kategoriye ayrılabilir.

Antrenörlerin, sporcuyu sürekli başarıya zorlayan tutumları, sporcularda kaygı, stres ve performans baskısı yaratabilir. Özellikle antrenörlerin etik dışı davranışlarla başarıyı yüceltmesi, sporcuların ahlaki kararlarında sapmalar yaşamasına yol açabilir (Gould ve ark., 1999).

Etik dışı davranışlara maruz kalan sporcular, zamanla bu davranışları model alarak benzer tutumlar geliştirebilirler. Tricker (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, antrenörlerin sporcularda etik dışı davranışların normalleşmesine neden olabileceği belirtilmiştir. Bu durum, sporcuların zıpkınla balık avı gibi çevreyle ilgili sporlarda etik dışı uygulamaları benimsemelerine yol açabilir.

Antrenörlerin etik dışı davranışları, takım içindeki ilişkilerde de bozulmalara yol açabilir. Adalet anlayışının zayıflaması, sporcular arasında güven eksikliği yaratabilir ve takımlar arasındaki ilişkilerde olumsuzluklar yaşanabilir (Klein ve Johnson, 2005).

Bu çalışmanın amacı, zıpkınla balık avı sporcularının ahlaki değerlerden uzaklaşmasında antrenörlerin etik dışı tutum ve davranışlarının nasıl bir rol oynadığını incelemektedir. Antrenörlerin sporcuyu yönlendirme ve karakter gelişimine katkı sağlama noktasındaki rolleri göz önüne alındığında, etik olmayan yaklaşımların sporcuların ahlaki duruşlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak, sporun sağlıklı ve etik bir zeminde sürdürülebilmesi açısından kritik bir gerekliliktir.

Bu araştırma kapsamında, antrenörlerin etik dışı uygulamalarının sporcuların değer yargıları, rekabet anlayışı ve spor etiğine bakış açıları üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Elde edilen bulgular, sadece zıpkınla balık avı sporu özelinde değil, genel olarak spor dünyasında etik anlayışının güçlendirilmesi açısından da önemli çıkarımlar sunacaktır. Ayrıca, etik dışı davranışların önlenmesi için eğitim, politika geliştirme ve örnek liderlik gibi yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu sayede, sporcular hem sportif başarıya hem de çevresel duyarlılığa yönelik daha sağlıklı bir gelişim gösterebilirler.

Araştırmanın Amacı

Zıpkınla balık avı, hem spor hem de doğa ile bütünleşmiş bir etkinlik olarak, yalnızca bireysel beceriyi değil, aynı zamanda çevreye duyarlı ve etik bir yaklaşımı gerektiren bir disiplindir. Ancak günümüzde, sportif başarı odaklılık bazen sporcuları, ahlaki sınırları aşan davranışlara yönlendirebilir. Özellikle antrenörlerin sporcular üzerindeki etkisi, bu tür etik dışı tutum ve davranışların gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Antrenörlerin, bazen yalnızca ödül ve başarı odaklı yaklaşım sergileyerek etik dışı uygulamalara yol açmaları, sporcuların sporda ve doğa ile olan ilişkilerinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda, Zıpkınla balık avı sporcularının, antrenörlerinden kaynaklanan etik dışı davranışlar nedeniyle sporda ahlaktan ne ölçüde uzaklaştıklarını ve antrenörlerin etik dışı tutumlarının sporcuların bireysel gelişimleri ve doğaya karşı sorumluluk bilinci üzerinde nasıl etkiler yarattığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Zıpkınla balık avı gibi doğa ile doğrudan etkileşimde bulunan sporlar, çevreye saygı, etik değerler ve doğa ile uyum gibi unsurları da içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda, antrenörlerin yalnızca teknik beceriler kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda sporculara bu etik değerleri aşılaması gerekmektedir. Antrenörlerin etik dışı tutumları, sporcuların çevreye duyarsız ve etik dışı davranışlar sergilemesine önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Bu durumun ise sporun özüne ve sürdürülebilirliğine büyük zararlar vereceği aşikârdır. Antrenörlerin etik dışı davranışlarının sporcular üzerindeki psikolojik etkileri de önemli bir konu teşkil etmektedir. Etik dışı davranışlar, sporcular üzerinde psikolojik baskı yaratabilir, özsaygılarını zedeleyebilir ve motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu durum, sporcuların zihinsel sağlığını tehdit edebilir ve performanslarını düşürebilir. Ayrıca, sporcu-antrenör ilişkisi, güven ve sadakat üzerine kuruludur. Antrenörlerin etik dışı davranışları, sporcularla olan güven ilişkisini zedeler ve bu da sporcuların antrenörlerine olan bağlılıklarını ve motivasyonlarını olumsuz etkilemekledir.

Antrenörlerin etik dışı tutumlarının toplumsal etkisi de göz ardı edilmemelidir. Antrenörler, sporcular için rol modeldir. Sporcular, antrenörlerinin davranışlarını taklit etme eğilimindedir, bu da sadece sporcuları değil, aynı zamanda sporun toplumsal yapısını da etkilemektedir. Antrenörlerin etik dışı davranışları, genç

sporcuların etik değerler ve spor anlayışını şekillendirebilir. Bu nedenle, antrenörlerin davranışlarının toplum genelindeki etkileri ve genç sporcular üzerindeki rolü de bilimsel olarak incelenmesi gereken önemli bir konudur. Zıpkınla balık avı gibi çevresel yasaların ve düzenlemelerin geçerli olduğu bir sporda, antrenörlerin etik dışı davranışları bazen çevreye zarar veren ve yasal ihlallere yol açan durumlar yaratabilir. Antrenörlerin sporcuları çevreye duyarlı olmak, doğa yasalarına uymak ve çevresel sorumluluklarını yerine getirmek konusunda eğitmeleri, etik değerlerin korunmasını sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Etik dışı davranışların çevresel ve yasal boyutları da bu bağlamda bilimsel olarak ele alınmalıdır. Yukarıda verilen bilgiler ışığında, zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında antrenörlerin etik dışı davranışlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi yapılacak yeni çalışmalara yol göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Problemi

Zıpkınla balık avı, hem spor hem de doğa ile bütünleşmiş bir etkinlik olarak, yalnızca bireysel beceriyi değil, aynı zamanda çevreye duyarlı ve etik bir yaklaşımı gerektiren bir disiplindir. Ancak günümüzde, sportif başarıya odaklanmak bazen sporcuları, ahlaki sınırları aşan davranışlara yönlendirebilmektedir. Özellikle antrenörlerin sporcular üzerindeki etkisi, bu tür etik dışı tutum ve davranışların gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Antrenörlerin, yalnızca ödül ve başarı odaklı yaklaşım sergileyerek etik dışı uygulamalara yol açmaları, sporcuların sporda ve doğa ile olan ilişkilerinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda, zıpkınla balık avı sporcularının, antrenörlerinden kaynaklanan etik dışı davranışlar nedeniyle sporda ahlaktan ne ölçüde uzaklaştıklarını araştırmayı amaçlamaktadır.

Bu temel problem çerçevesinde alanyazın incelendiğinde, sporda ahlaktan uzaklaşma ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili çok sayıda akademik çalışma yer almasına rağmen zıpkınla balık avı sporcularını konu alan çalışmaların literatürde olmadığı görülmektedir. Mevcut çalışmalar arasında zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisini ele alan çalışmaya rastlanmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuş ve çalışmanın problem cümlesi olarak; "Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisi var mıdır? Olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultuda çalışmanın alt problemleri;

Araştırmanın Alt Problemleri

- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisi var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, yaş değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, milli sporcu olup-olmama değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, spor yapma yılı değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörü ile çalışma yılı değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörün sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?
- Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörünün bilgi ve tecrübesine güvenme değişkenine göre anlamlı fark var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

1. Hipotez: Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

2. Hipotez: Zıpkınla balık avı sporcularının cinsiyet değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

3. Hipotez: Zıpkınla balık avı sporcularının yaş değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

4. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının eğitim durumu değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

5. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının milli sporcu olup-olmama değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

6. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının spor yapma yılı değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

7. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının antrenörü ile çalışma yılı değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

8. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının antrenörün sporculuk geçmişi değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

9. **Hipotez:** Zıpkınla balık avı sporcularının antrenörünün bilgi ve tecrübesine güvenme değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmadaki katılımcıların oluşturduğu örneklemin, evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.
- Veri toplama araçların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
- Zıpkınla balık avı sporcularının anket ve ölçeklere vermiş oldukları cevapların kendileri açısından yansız, geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmaya katılan örneklem gurubu, Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklere verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırma, kullanılan ölçeğin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
- Araştırma, Zıpkınla balık avı sporcularının anket ve ölçeklerdeki sorulara verdiği cevapların doğruluğuyla sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

1.1. Zıpkınla Balık Avının Tanımı

Zıpkınla balık avı, sporcuların özel bir araçla su altında nefesini tutarak ve başka bir hava kaynağı kullanmadan, kendisinden çok daha avantajlı bir durumda olan balığı derinlere kaçma ve saklanma fırsatı vererek, fiziksel beceri, dalış tekniği, strateji ve çevresel ve avlama becerisi gerektiren bir spor dalıdır (TSSF, 2025; Pavlowich ve Kapuscinski, 2017). Zıpkınla balık avı sporu, diğer spor dallarının aksine, simgesel değil tamamen gerçeklere dayanan bir aktivitedir (TSSF, 2025). Bu spor, eğlence ve yarışma amaçlı yapılmasının yanı sıra, su altı keşifleri ve ekosistemlerin korunması gibi unsurları da içermektedir (Young, 2015). Zıpkınla balık avcılığı, yüksek disiplin, cesaret, organizasyon, planlama ve olağanüstü performans gerektiren zorlu bir sportif etkinliktir (TSSF, 2025). Bu spor, sualtı yaşamı, deniz ve denizcilik hakkında derin bir bilgi birikimi gerektirmektedir. Seyircisi olmamakla birlikte, etkinlik sonunda avlanan balıklarla seyirciler de bu sürece dâhil olmaktadır. Sporcu yalnızca rakipleriyle değil, aynı zamanda doğa koşullarıyla da mücadele eder (TSSF, 2025).

1.2. Zıpkınla Balık Avıçılığının Tarihçesi

Zıpkınla balık avı, binlerce yıl öncesine dayanan dünyanın en eski balık avlama yöntemlerinden biridir (Pavlowich ve Kapuscinski, 2017). İlk insanlar, balık yakalamak için sivriltilmiş sopalar veya mızraklar gibi basit araçlar kullanmış ve bu teknik genellikle kıyı bölgelerinde uygulanmıştır (Yellen ve ark., 1995). Eski medeniyetler, özellikle Yunanlar ve Romalılar, zıpkınla balık avcılığını yiyecek temin etme amacıyla kullanmışlardır. Bu uygulama, dalgıçların nefesini tutarak ve suya dalarak balık avladığı ilkel dalış teknikleriyle yapılırdı (Sahrhage ve Lundbeck, 2012). Zamanla, zıpkınla balık avcılığı daha gelişmiş araçların kullanılmasıyla evrimleşti; üç dişli mızraklar ve dalış maskeleri ile paletlerin icadı bu avcılığı daha verimli hale getirdi. Bu yenilikler, daha derin dalış yapmayı ve daha etkili avlanmayı sağladı. 20. yüzyılda, zıpkınla balık avcılığı, modern ekipmanlar olan dalgıç kıyafetleri, şnorkeller ve modern zıpkın tüfeklerinin tanıtılmasıyla eğlenceli bir spor olarak daha popüler hale geldi ve geniş bir kitleye hitap etmeye başlamıştır (Sbragaglia, ve ark., 2018). Bugün, zıpkınla balık avı, dünya çapında hem bir spor

hem de sürdürülebilir balıkçılık yöntemi olarak uygulanmaktadır ve deniz yaşamının korunmasını sağlamak amacıyla sıkı düzenlemelerle yapılmaktadır (Papadopoulos, ve ark., 2022).

1.3. Spor Olarak Zıpkınla Balık Avı

Zıpkınla balık avı, kökeni antik çağlara dayanan, günümüzde ise rekreasyonel ve profesyonel seviyelerde gerçekleştirilen bir spor branşıdır. Su altı avcılığı olarak da bilinen bu spor, serbest dalış teknikleriyle birleştirilerek hem fiziksel hem de zihinsel dayanıklılığı test eden bir spor branşı hâline gelmiştir (Young, ve ark., 2016). Zıpkınla balık avı yarışmaları, Dünya Sualtı Aktiviteleri Konfederasyonu (CMAS) ve bu konfederasyona üye ulusal federasyonlar tarafından, yarışmaların güvenli, adil ve ekolojik açıdan sürdürülebilir olmasını sağlamak amacı ile belirli kurallar çerçevesinde yapılmaktadır (Terlizzi, ve ark., 2022). Zıpkınla balık avı yarışmaları, hem bireysel hem de takım bazında düzenlenen rekabetçi su altı sporlarından biridir. Bu yarışmalar, belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen ve sporcuların fiziksel dayanıklılığı ile avcılık becerilerini test eden belirli kurallar çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kurallar, yarışmaların adil ve güvenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Yarışmalar bireysel ya da takım halinde düzenlenebilmektedir. Bireysel yarışmalarda, sporcular belirlenen süre içerisinde en yüksek puanı almak için mücadele ederken, takım yarışmalarında ekip üyeleri koordineli bir şekilde avlanarak takımın alacağı toplam puanı artırmaya çalışırlar (Jelić Mrčelić, ve ark., 2023). Yarışmalar genellikle dört ila altı saat arasında sürmektedir. Avlanma alanı, avlanacak türler ve türlerin limitleri, organizasyon komitesi tarafından belirlenir ve çevresel sürdürülebilirliği korumak amacıyla mevsimsel ve bölgesel olarak değişiklik gösterebilir (Sbragaglia ve ark., 2023).

Yarışmalarda avlanabilecek balık türleri ve minimum boyutları, yerel yasalar ve ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerine göre belirlenmektedir. Küçük veya koruma altındaki türlerin avlanması kesinlikle yasaktır ve ihlal eden sporculara ceza puanı verilmektedir. Yarışmacının belirli bir ceza puanını aşması durumunda diskalifiye edilmesi söz konusu olabilir (Dıggles, ve ark., 2011). Çoğu yarışmada, avlanan balıkların toplam ağırlığı puanlamada etkili olmaktadır. Ancak aşırı büyük balıkların avlanmasını önlemek amacıyla bazı yarışmalarda maksimum ağırlık limiti uygulanmaktadır (Nevill, 2005). Puanlamada, belirli türleri avlayan sporculara ek puanlar verilebilmektedir. Çeşitli türlerin avlanmasını teşvik eden bu sistem,

katılımcıların sadece popüler türlere yönelmesini engelleyerek ekosistemin dengesini korumaya yardımcı olmaktadır (Sbragaglia, ve ark., 2023).

Zıpkınla balık avı yarışmalarında kullanılan ekipmanlar belirli standartlara tabi tutulmaktadır. Sporcular, lastikli veya pnömatik zıpkınlar kullanabilir ancak mekanik destekli veya otomatik atış sistemleri içeren zıpkınlar yasaktır. Bu kısıtlama, yarışmaların fiziksel beceriye dayalı kalmasını sağlamak için uygulanmaktadır (Smith ve Nakaya, 2002). Yarışmacılar, kişisel şamandıra kullanarak konumlarını diğer tekneler ve katılımcılar için görünür hâle getirmek zorundadırlar. Ayrıca dalış sırasında bir güvenlik bıçağı taşımak zorunludur. Güvenlik amacıyla serbest dalış yapan yarışmacıların dalış sürelerini dikkatli bir şekilde kontrol etmeleri gerekmektedir (Terlizzi ve ark., 2022).

Zıpkınla balık avı yarışmalarının çevreye zarar vermemesi için sürdürülebilirlik ilkeleri uygulanmaktadır. Tehdit altındaki türler kesinlikle avlanamaz ve yarışmacılar bu türleri yanlışlıkla avladıklarında suya geri bırakmalıdırlar. Bazı yarışmalarda, sürdürülebilir avlanmayı teşvik etmek için geri salım politikaları uygulanmaktadır (Jelić Mrčelić ve ark., 2023). Yarışma sonrasında, organizatörler ekosistem üzerindeki etkileri analiz ederek sürdürülebilirlik politikalarını günceller. Bu analizler, yerel balık popülasyonlarının korunması ve yarışmaların çevre dostu şekilde düzenlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Nevill, 2005). Zıpkınla balık avı yarışmaları, belirlenen kurallar sayesinde adil ve sürdürülebilir bir spor dalı olarak gelişimini sürdürmektedir. Uluslararası ve ulusal organizasyonların belirlediği kurallar, sporcuların güvenliğini sağlamanın yanı sıra deniz ekosistemini korumayı da hedeflemektedir. Bu kuralların etkin bir şekilde uygulanması, bu sporun gelecekte de sağlıklı bir şekilde sürdürülebilir olmasını garanti altına alacaktır.

1.4. Rekreasyonel Olarak Zıpkınla Balık Avı

Zıpkınla balık avı, yalnızca rekabetçi bir spor olarak değil, aynı zamanda bireysel ve doğa ile iç içe bir hobi olarak da giderek daha fazla insan tarafından tercih edilen bir rekreasyonel faaliyet olarak öne çıkmaktadır. Serbest dalış teknikleriyle birleşen bu avlanma yöntemi, doğada vakit geçirme, fiziksel dayanıklılığı artırma ve su altı ekosistemleriyle etkileşime girme açısından katılımcılara birçok fayda sunmaktadır (Pita ve Freire, 2014). Bununla birlikte, rekreasyonel zıpkınla avcılık sadece fiziksel ve ekolojik yönleriyle değil, aynı

zamanda psikolojik faydalarıyla da öne çıkmaktadır. Doğa içinde vakit geçirmenin stres seviyesini düşürdüğü ve zihinsel sağlığı olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Yapılan araştırmalara göre, zıpkınla avlanan bireyler kendilerini daha özgür ve rahat hissettiklerini, ayrıca su altında olmanın meditatif bir etkisi olduğunu ifade etmektedirler (Dimmock, 2007).

Rekreasyonel zıpkınla balık avının en büyük cazibelerinden biri, avcının su altındaki ortamla doğrudan etkileşime girmesidir. Serbest dalış teknikleri kullanılarak gerçekleştirilen bu faaliyet, bireylerin nefes kontrolünü geliştirmesine ve fiziksel kondisyonlarını artırmasına yardımcı olmaktadır (Tzanakis, 2024). Aynı zamanda, dalış yapan kişiler suyun altında sessizce hareket etmek zorunda oldukları için, doğal yaşamı yakından gözlemleyebilmekte ve su altı ekosistemlerine dair daha fazla bilgi edinmektedirler. Bu durum, zıpkınla balık avını sadece bir avlanma yöntemi olmaktan çıkarıp, aynı zamanda doğayla bütünleşmeyi sağlayan bir rekreasyonel aktivite hâline getirmektedir (Bova, 2019). Rekreasyonel zıpkıncılar için sürdürülebilirlik ve ekolojik bilinç de büyük önem taşımaktadır. Bilimsel çalışmalar, kontrolsüz ve bilinçsiz avlanmanın deniz ekosistemleri üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini göstermektedir. Özellikle mercan resifleri gibi hassas bölgelerde, aşırı avlanma nedeniyle bazı balık türlerinin popülasyonlarında ciddi azalmalar gözlemlenmiştir (Van der Elst, 1990). Bunun önüne geçebilmek için birçok ülkede, rekreasyonel zıpkıncıların belirli türleri avlaması yasaklanmış ve belirli mevsimlerde avlanma kısıtlamaları getirilmiştir (Cope ve MacCall, 2005).

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, rekreasyonel zıpkınla balık avı yapan bireylerin bu alanda yapılan faaliyetleri daha fazla takip etmesi ve bu faaliyetler halinde daha detaylı bilgiler edinesi mümkün olmuştur. Örneğin, sosyal medya ve çevrimiçi platformlar, avcıların avladıkları türleri paylaşarak ekolojik verilere katkıda bulunmasını sağlamaktadır. Bu tür veriler, bilim insanlarının ve balıkçılık yöneticilerinin popülasyon dinamiklerini daha iyi anlamalarına ve sürdürülebilir avlanma politikaları geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Lintangkawuryan, 2020).

1.5. Zıpkınla Balık Avının Fizyolojik Temelleri

Zıpkınla balık avı, su altı ortamında vücudun çeşitli fizyolojik sistemlerinin etkileşime girdiği ve bir dizi adaptasyon sürecinin yaşandığı, fizyolojik açıdan önemli bir etkinliktir. Kardiyovasküler, solunum, kas-iskelet, termoregülasyon ve

sinir sistemindeki adaptasyonlar, zıpkınla balık avcılarının performansını ve güvenliğini belirler. Bu temeller, zıpkınla balık avının hem bir spor dalı olarak hem de doğayla bütünleşik bir aktivite olarak uygulanabilirliğini artıran faktörlerdir. Bu etkinlik, insan vücudunun bir dizi fizyolojik işleviyle etkileşimde bulunur ve özellikle kardiyovasküler, solunum, kas-iskelet, termoregülasyon ve sinir sistemi gibi temel sistemlerin dinamiklerini içerir. Ayrıca, zıpkınla balık avının verimliliği, vücudun oksijen kullanımı, kas dayanıklılığı ve çevresel koşullara uyum sağlama kapasitesine bağlıdır (Vinetti, 2021). Kardiyovasküler sistem açısından, zıpkıncılar su altına girdiklerinde dalış refleksi devreye girmektedir. Bu refleks, kalp atış hızının azalması (bradikardi), periferik vazokonstriksiyon ve dalak kasılması yoluyla oksijen kullanımının optimize edilmesini sağlamaktadır (Schagatay, 2011). Düzenli olarak nefes tutma antrenmanları yapan zıpkıncıların, hipoksiye karşı daha dirençli olduğu ve kardiyovasküler sistemlerinin düşük oksijen seviyelerine daha iyi adapte olduğu bilinmektedir (McKnight, ve ark., 2024).

Zıpkıncılar, nefes tutma (apne) sırasında akciğer kapasitelerini en üst düzeye çıkarmak için derin diyafram nefesleri kullanarak alveollerde gaz değişimini iyileştirir ve hipoksi toleranslarını artırırlar (Pollock, 2008). Serbest dalış antrenmanları, akciğer hacmini genişleterek oksijen kullanım verimliliğini artırırken (Schagatay, 2011), kas-iskelet sistemi de su altındaki dirence uyum sağlayarak güçlenir. Dalış sırasında kaslar anaerobik metabolizmaya yönelerek laktat üretimini artırabilir, ancak düzenli dalış yapan bireylerin kasları bu metabolik değişikliklere karşı daha dayanıklı hale gelmektedir (Hochachka ve Storey, 1975).

Termoregülasyon (vücudun iç sıcaklığını dengede tutma) ise, özellikle soğuk sulara dalış yapan zıpkıncılar için kritik bir faktördür. Su, havaya kıyasla ısıyı yaklaşık 25 kat daha hızlı ilettiğinden, dalgıçların vücut sıcaklıklarını korumak için termoregülatif adaptasyonlar geliştirmeleri gerekir (Schipke, ve ark., 2013). Bu adaptasyon arasında periferik vazokonstriksiyon ve kahverengi yağ dokusunun artışı ile sağlanmaktadır (McKnight, ve ark., 2024). Periferik vazokonstriksiyon, vücudun ısı kaybını önlemek amacıyla kan damarlarını daraltarak kan akışını merkezi organlara yönlendirmesi sürecidir. Vücut soğuk suya maruz kalındığında, ısısını koruyabilmek için deri yüzeyine giden kan miktarını azaltır ve bu sayede iç organların ısısını daha iyi koruyabilmektedir. Ancak bu mekanizma, el ve ayak gibi uç bölgelerde soğuma hissine neden olabilir (Foster ve Sheel, 2005). Bunun yanı sıra,

zıpkıncıların vücutlarında kahverengi yağ dokusu (BAT - Brown Adipose Tissue) üretimini artırarak da soğuk ortamlara uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Kahverengi yağ dokusu, titreme olmadan ısı üretebilen özel bir yağ hücresi türüdür. Soğuk sulara düzenli olarak maruz kalan bireylerde, kahverengi yağ hücreleri daha aktif hale gelir ve vücut daha fazla ısı üreterek hipotermi riskini azaltmaktadır (McKnight ve ark., 2024). Bu iki mekanizma birlikte çalışarak, zıpkıncıların soğuk suda daha uzun süre kalmasına ve vücut sıcaklıklarını korumasına yardımcı olmaktadır. Ancak, uzun süreli soğuk su maruziyeti hâlâ dikkat gerektiren bir durumdur ve dalgıçların uygun dalış kıyafetleri kullanarak ısı kaybını en aza indirmeleri önerilmektedir.

Sinir sistemi açısından, zıpkıncıların stres seviyeleri, su altında geçirilen süreye ve dalış derinliğine bağlı olarak değişebilir. Hipoksiye maruz kalmak, merkezi sinir sisteminde belirli nörolojik adaptasyonlara yol açmaktadır. Bu adaptasyonlar, beynin düşük oksijen seviyelerine karşı toleransını artırarak bilinç kaybı riskini azaltabilir (Schagatay, 2011). Ancak, bu durumun uzun vadeli etkileri hakkında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Foster ve Sheel, 2005). Zıpkınla balık avı yapan bireylerin kardiyovasküler, solunum, kas-iskelet, termoregülasyon ve sinir sistemleri üzerinde önemli fizyolojik adaptasyonlar geliştirdiği bilinmektedir. Bu adaptasyonlar, sporcuların performanslarını artırmakta ve güvenli bir dalış deneyimi yaşamalarına yardımcı olmaktadır. Ancak, bu süreçlerin uzun vadeli etkileri ve sağlık üzerindeki olası riskleri konusunda daha fazla bilimsel araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

1.5.1. Kardiyovasküler sistem ve adaptasyon

Zıpkınla balık avı, vücudun kardiyovasküler sistemine önemli derecede yük bindirmektedir. Dalış sırasında, dalgıcın kalp atış hızında ve kan basınclarında önemli değişiklikler görülmektedir. Bu etkinlik sırasında, kardiyovasküler sistemde önemli uyum süreçleri yaşanmaktadır. Su altında nefes tutarak avlanmak, dolaşım sistemindede bazı fizyolojik değişikliklere yol acmaktadır. Bu değişimler, dalış refleksi, damarların daralması (periferik vazokonstriksiyon) ve dalak kasılması gibi mekanizmalarla kendini göstermektedir (Dujic ve Breskovic, 2012).

Dalış sırasında vücut, oksijeni daha verimli kullanmak ve hayati organlara yönlendirmek için otomatik olarak bazı tepkiler vermektedir. Dalış refleksi olarak bilinen bu süreçte, kalp atış hızı yavaşlar (bradikardi), kan dolaşımı öncelikli olarak

beyin ve kalp gibi yaşamsal organlara yönlendirilir (periferik vazokonstriksiyon) ve dalak, oksijen açısından zengin kan hücrelerini dolaşım sistemine yönlendirmektedir (Storlund, 2024). Özellikle bradikardi, kalbin su altında daha yavaş atmasını sağlayarak oksijen tasarrufu yapmasına yardımcı olur. Yapılan araştırmalar, deneyimli dalgıçlarda su altındayken kalp atış hızının dinlenme seviyesine göre %30-50 oranında düştüğünü göstermektedir (Seccombe, 2014). Bu nedenle, zıpkınla balık avı, kardiyovasküler sağlığı geliştiren ve kalp-damar fonksiyonlarını iyileştiren bir spor olarak kabul edilmektedir. Periferik vazokonstriksiyon, kaslar gibi oksijen ihtiyacı daha az olan dokulara kan akışının sınırlandırılması ve bunun yerine beyin, kalp ve akciğerler gibi hayati organlara yönlendirilmesi sürecidir (Fulgossi ve ark., 2023). Bu durum, oksijenin daha verimli kullanılmasını sağlayarak dalış süresini uzatmaktadır. Dalak kasılması ise, dalış sırasında dalakta depolanan oksijen açısından zengin kan hücrelerinin dolaşıma salınmasını sağlamaktadır. Bu durum, kandaki hemoglobin seviyesini artırarak, dalış yapan kişinin oksijen taşıma kapasitesini geçici olarak yükseltmektedir (Lindholm ve Lundgren, 2009). Ayrıca, hipoksiye karşı adaptasyon da zıpkıncıların kardiyovasküler sistemini etkileyen önemli bir faktördür. Dalış sırasında düşük oksijen seviyelerine uzun süre maruz kalmak, vücudun hipoksiye dayanıklılığını artırarak mitokondriyal verimliliğin yükselmesine ve kılcal damar ağının genişlemesine neden olmaktadır (Breskovic ve ark., 2010). Ancak, hipoksik antrenmanların uzun vadede kardiyovasküler ve nörolojik sistemler üzerinde stres yaratabileceği ve bilinç kaybı (shallow water blackout) gibi riskler doğurabileceği de bilinmektedir (McKnight ve ark., 2024).

1.5.2. Solunum sistemi ve oksijen kullanımı

Zıpkıncıların solunum sistemleri ve akciğer kapasitesinin artırılması, dalış refleksinin devreye girmesi ve hipoksiye karşı gelişen adaptasyonlarla su altına uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Bu mekanizmalar, zıpkıncıların nefes tutma sürelerini uzatarak su altında daha uzun süre güvenli bir şekilde avlanmalarına yardımcı olmaktadır. Ancak, bilinçsiz ve aşırı uzun nefes tutma girişimleri ciddi sağlık riskleri oluşturabileceğinden, bu sporda güvenlik kurallarına uyulması büyük önem taşımaktadır.

Sporcuların dalış sırasında solunum sistemi ve oksijen kullanımı açısından önemli fizyolojik adaptasyonlar geliştirmesi gerekmektedir. Bu süreç, akciğer kapasitesinin artırılması, oksijen tüketiminin optimize edilmesi ve hipoksiye (düşük

oksijen seviyesine) karşı dayanıklılığın geliştirilmesi gibi mekanizmalarla desteklenmelidir (Schagatay, 2014). Apne (nefes tutma) sırasında akciğerler, sınırlı oksijen kaynağını verimli kullanabilmek için genişler. Deneyimli zıpkıncılar, dalış öncesinde derin diyafram nefesleri alarak akciğerlerini maksimum seviyeye kadar doldurur ve alveollerde gaz değişimini iyileştirerek hipoksiye karşı direnç geliştirirler (Lindholm ve Lundgren, 2009). Bu süreç, karbondioksit toleransının artırılması ile birlikte nefes tutma süresini uzatır ve su altında daha uzun süre kalmayı mümkün kılmaktadır (Seccombe, 2014). Bunun yanı sıra, zıpkıncıların oksijen kullanım verimliliğini artıran bir diğer mekanizma dalış refleksidir. Su altına girildiğinde bradikardi (kalp atış hızının yavaşlaması) ve periferik vazokonstriksiyon (kanın yaşamsal organlara yönlendirilmesi) gibi fizyolojik tepkiler devreye girerek oksijen tüketimi azaltılmaktadır (Fulgossi ve ark., 2023). Bu sayede, vücut mevcut oksijen kaynaklarını öncelikle beyin ve kalp gibi hayati organlar için kullanır.

Zıpkıncılar, sık tekrarlanan dalışlarla hipoksiye uyum sağlamayı öğrenmektedirler. Düzenli antrenman yapan sporcularda, dalak kasılması adı verilen bir mekanizma gelişmektedir. Bu süreçte, dalak kasılarak oksijen açısından zengin kırmızı kan hücrelerini dolaşıma salar ve dalış sırasında ekstra oksijen kaynağı sağlamaktadır (Drviš ve ark., 2025). Araştırmalar, bu adaptasyonun zıpkıncıların su altındaki dayanıklılığını belirgin şekilde artırdığını göstermektedir (Schagatay, 2014). Ancak, hipoksiye uzun süre maruz kalmanın bazı potansiyel riskleri vardır. Özellikle şallow water blackout (sığ su bayılması) olarak bilinen durum, dalış sırasında oksijen seviyesinin kritik bir eşiğe düşmesiyle bilinç kaybına yol açmaktadır (Muth ve Ehrmann, 2005). Bu nedenle, bilinçli nefes kontrolü teknikleri ve güvenli dalış uygulamaları büyük önem taşımaktadır.

1.5.3. Kas-İskelet sistemi ve kas dayanıklılığı

Zıpkınla balık avı yapan bireylerde kas-iskelet sistemi adaptasyonları, alt ekstremite kaslarının güçlenmesi, hipoksiye dayanıklılığın artması ve aerobik ile anaerobik kapasitenin gelişmesi gibi süreçlerle kendini göstermektedir. Ancak, kas yorgunluğunu önlemek ve uzun vadeli sağlık risklerini en aza indirmek için uygun antrenman ve toparlanma stratejilerinin uygulanması gerekmektedir. Zıpkınla balık avı dalışı sırasında kas-iskelet sistemi ve kas dayanıklılığı üzerinde önemli adaptasyonlara neden olan fiziksel bir aktivitedir. Su altında hareket etmek, vücudun anaerobik ve aerobik dayanıklılığını geliştirirken, kasların oksijen kullanım

kapasitesini artıran özel adaptasyonların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Schagatay, 2010). Bu süreçte bacak ve core bölgesi kasları en fazla çalışan kas gruplarıdır. Zıpkıncılar, palet kullanarak su içinde ilerlerken alt ekstremite kaslarını yoğun şekilde kullanır ve bu da kuadriseps, hamstring ve kalça kaslarının güçlenmesini sağlamaktadır (Drviš ve ark., 2025). Aynı zamanda, serbest dalış sırasında karın ve sırt kasları aktif rol oynayarak vücudun dengede kalmasına yardımcı olmaktadır. Dalış sırasında yapılan dinamik hareketler, uzun vadede kas dayanıklılığının artmasına ve kas-iskelet sisteminin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Marlinge ve ark., 2019).

Zıpkıncılar için bir diğer önemli faktör ise kasların hipoksiye karşı adaptasyonudur. Su altında nefes tutma süresi boyunca, kaslar düşük oksijen seviyelerine uyum sağlamak zorunda kalmaktadır. Bu süreç, mitokondriyal yoğunluğun artmasına ve kasların oksijeni daha verimli kullanmasına neden olmaktadır (Marlinge ve ark., 2019). Bu adaptasyon sayesinde, düzenli olarak dalış yapan bireylerde kas yorgunluğu daha geç ortaya çıkar ve kasların dayanıklılığı artmaktadır (Remmel, ve ark., 2024). Ancak, su altında meydana gelen basınç değişimleri ve uzun süreli apne antrenmanları kaslar üzerinde bazı potansiyel riskler de oluşturabilir. Uzun süreli dalışlarda, kas dokularında laktat birikimi artarak kas yorgunluğuna neden olmaktadır (Elia ve ark., 2021). Ayrıca, aşırı antrenman veya yetersiz toparlanma süreci kas katabolizmasını hızlandırabilir ve kas kaybına yol açabilir. Bu nedenle, zıpkıncıların beslenme ve toparlanma süreçlerine dikkat etmeleri, kas fonksiyonlarını korumak için büyük önem taşımaktadır (Drviš ve ark., 2025).

1.5.4. Termoregülasyon (vücut ısısını düzenleme)

Zıpkınla balık avında termoregülasyon, vücut sıcaklığını koruyarak fizyolojik işlevlerin devamlılığını sağlamada önemli bir rol oynar. Periferik vazokonstriksiyon ve kahverengi yağ dokusu aktivasyonu, soğuk suya adaptasyon sağlayan temel mekanizmalardır. Ancak, hipotermi ve soğuk şoku gibi riskler göz önünde bulundurulmalı ve uygun dalış ekipmanı, beslenme ve fiziksel hazırlık gibi faktörler dikkate alınarak güvenli bir dalış stratejisi belirlenmelidir. Özellikle termoregülasyon, vücut sıcaklığını koruyarak homeostazın devamlılığını sağlamak için kritik bir süreçtir. Su, havaya kıyasla yaklaşık 25 kat daha hızlı ısı ilettiğinden,

zıpkıncılar soğuk suya maruz kaldıklarında hızla ısı kaybederler ve vücutları bu duruma çeşitli mekanizmalarla uyum sağlamaktadır (Lindholm ve ark., 2024).

Termoregülatif adaptasyonların başında periferik vazokonstriksiyon gelmektedir. Soğuk suya girişle birlikte, cilt yüzeyindeki kan damarları daralır ve kanın öncelikli olarak hayati organlara yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu mekanizma, çekirdek vücut sıcaklığının korunmasını destekler ve ekstremitelerdeki ısı kaybını minimize etmektedir (Schagatay, 2011). Bununla birlikte, kahverengi yağ dokusu (Brown Adipose Tissue - BAT) aktivasyonu, soğuk ortamlara uyum sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Kahverengi yağ dokusu, termogenez(ısı üretimi) mekanizması yoluyla titreme gerektirmeden ısı üretir ve bu da zıpkıncıların uzun süreli soğuk su maruziyetinde vücut sıcaklıklarını korumalarına yardımcı olmaktadır (Vinetti, 2021). Uzun süreli soğuk su maruziyeti, hipotermi riskini beraberinde getirmektedir. Hipotermi, vücut sıcaklığının 35°C'nin altına düşmesiyle ortaya çıkar ve kas koordinasyonunun azalması, reflekslerde yavaşlama ve bilinç kaybı gibi ciddi nörofizyolojik etkilerle sonuçlanabilir (Kelly ve ark., 2022). Bunun yanı sıra, soğuk şoku tepkisi olarak bilinen akut fizyolojik yanıt, suya ani dalış sırasında hiperventilasyon, kardiyovasküler stres ve bilinç kaybı riskini artırabilir (López ve ark., 2023). Soğuk suyun etkilerini en aza indirmek için, zıpkıncıların çeşitli önlemler alması gerekmektedir. Neopren dalış kıyafetleri (wetsuits), su altındaki ısı kaybını azaltmada en etkili ekipmanlardan biridir ve bu tür kıyafetlerin uygun kalınlıkta seçilmesi, su sıcaklığına bağlı olarak değişen yalıtım gereksinimlerine uygun hale getirilmelidir (Wheelock ve ark., 2022). Ek olarak, dalış öncesinde vücut sıcaklığını artırmaya yönelik ısınma hareketleri yapmak, metabolik ısı üretimini destekleyerek hipotermiye karşı koruma sağlayabilir (Melau, 2022). Beslenme de termoregülasyonda kritik bir faktördür; özellikle yüksek karbonhidrat ve yağ içeriğine sahip besinlerin tüketimi, dalış sırasında vücut için ek enerji kaynağı oluşturarak termogenez (ısı üretimi) sürecini optimize edebilir (Kelly ve ark., 2022; Vinetti, 2021).

1.5.5. Sinir sistemi ve psikolojik adaptasyonlar

Zıpkınla balık avı hem sinir sistemi hem de psikolojik dayanıklılık açısından önemli adaptasyonlar gerektiren bir spordur. Dalış refleksi, otonom sinir sisteminin oksijen tasarrufunu optimize etmesini sağlarken, psikolojik olarak bireylerin stres yönetimi ve odaklanma becerilerini geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak,

hipoksiye bağlı risklerin farkında olunmalı ve güvenli dalış teknikleri uygulanarak sinir sistemine aşırı yüklenme önlenmelidir. Zıpkınla balık avı, yalnızca fiziksel dayanıklılığı değil, aynı zamanda sinir sistemi ve psikolojik adaptasyonları da etkileyen bir aktivitedir. Su altında nefes tutarak yapılan dalışlar, sinir sisteminin otonom regülasyonunu değiştirirken, av sürecinin getirdiği zihinsel baskılar psikolojik dayanıklılığın gelişmesini sağlamaktadır (Schagatay, 2014).

Zıpkıncıların sinir sistemleri, dalış süresince parasempatik ve sempatik sistemler arasında dinamik bir denge kurmaktadır. Dalış refleksi olarak bilinen fizyolojik yanıt, bradikardi (kalp atış hızının düşmesi), periferik vazokonstriksiyon (damar daralması) ve dalak kasılması gibi mekanizmalarla sinir sistemini düzenlemektedir (Breskovic ve ark., 2010). Bu süreç, oksijen tasarrufunu artırarak zıpkıncıların su altında daha uzun süre kalmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, su altında geçirilen süre arttıkça vagal tonus yükselir, bu da stres seviyelerinin azalmasına ve zihinsel odaklanmanın artmasına katkıda bulunmaktadır (Lindholm ve Lundgren, 2009).

Psikolojik adaptasyonlar açısından bakıldığında, zıpkınla balık avı duygusal kontrol, stres yönetimi ve zihinsel odaklanma becerilerini geliştiren bir süreçtir. Su altındaki hipoksi (oksijen eksikliği), düşük sıcaklıklar ve görsel algının değişmesi, beyin üzerinde bir dizi adaptif nörofizyolojik değişiklik yaratmaktadır (Tetzlaff ve ark., 2021). Özellikle serbest dalış yapan bireylerde kortizol seviyelerinin düştüğü ve anksiyete yönetiminin geliştiği gözlemlenmiştir (Marlinge, 2019). Bunun yanı sıra, zıpkıncılar dikkatlerini uzun süre odaklama yeteneklerini geliştirerek hedef takip etme ve çevresel ipuçlarını değerlendirme becerilerini artırmaktadır (Drviš ve ark., 2025). Ancak, su altındaki hipoksiye uzun süre maruz kalmak ve yüksek stres altında dalış yapmak, sinir sisteminde bazı olumsuz etkiler yaratabilir. Özellikle şallow water blackout (sığ su bayılması) riski, bilinç kaybına neden olabilen tehlikeli bir durumdur ve dalış güvenliği açısından kritik bir unsurdur (Tetzlaff ve ark., 2021).Bu nedenle, zıpkıncıların kontrollü nefes teknikleri ve güvenli dalış uygulamalarını benimsemeleri hayati önem taşımaktadır.

1.6. Zıpkınla Balık Avı ve Etik Prensipler

Zıpkınla balık avı yapan bireylerin etik kurallara bağlı kalması, hem sporun sürdürülebilirliğini sağlamak hem de deniz ekosistemlerini korumak adına büyük bir

önem taşımaktadır. Gereğinden fazla avlanmamak, yasaklı türlerden kaçınmak ve çevresel hassasiyetleri gözetmek, etik zıpkın avcılığının temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Bu kuralların uygulanması, yalnızca bireysel bir sorumluluk değil, aynı zamanda gelecek nesillerin de deniz kaynaklarından faydalanmasını sağlamak adına kolektif bir bilinç gerektirmektedir.

Zıpkınla balık avı, yalnızca bireysel bir hobi ya da spor dalı olmanın ötesinde, deniz ekosistemine karşı sorumluluk gerektiren etik ilkeler çerçevesinde yürütülmesi gereken bir faaliyettir. Sürdürülebilir avcılığı teşvik etmek, biyolojik çeşitliliği korumak ve yerel ekosistemler üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek, etik zıpkın avcılığının temel unsurlarını oluşturur. Bu bağlamda, etik ilkeler, sürdürülebilir avcılık ve tür koruma, ekosistem üzerindeki etkinin minimize edilmesi ve yasal düzenlemelere uygunluk olarak üç ana başlık altında incelenebilir (Ünal ve Kıraç, 2013).

Sürdürülebilir avcılığın temel amacı, hedef türlerin popülasyonlarını koruyarak, onların ekolojik dengesine zarar vermeden avlanmayı sağlamaktır. Bu kapsamda, nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerden kaçınılmalı ve belirlenen mevsimsel av yasaklarına riayet edilmelidir. Ayrıca, minimum av boyutlarına dikkat edilerek genç bireylerin üreme döngüsünü tamamlamasına olanak tanınmalıdır (Gómez, 2022). Aşırı avlanma, deniz ekosistemleri üzerinde geri döndürülemez tahribatlara yol açabileceğinden, avlanan miktarın bireysel tüketimle sınırlandırılması gerekmektedir. Özellikle ticari amaçlı zıpkın avcılığı, etik olmayan bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (Espasandín ve ark., 2024).

Ekosistemin korunması, etik avcılığın diğer önemli bir boyutudur. Deniz tabanına zarar vermemek, mercan resifleri ve diğer hassas habitatları korumak adına zıpkıncıların dikkatli hareket etmeleri gerekmektedir. Su altına bırakılan atıklar veya zarar gören habitatlar, bölgedeki deniz yaşamını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, zıpkıncıların avlanırken yalnızca hedefledikleri türleri vurması ve diğer su altı canlılarına zarar vermemesi büyük önem taşımaktadır (Gledhill ve ark., 2014).

Yasal düzenlemeler ise, etik avcılığın en temel unsurlarından biridir. Çoğu ülkede tüplü dalış ekipmanlarıyla zıpkın avı yasaklanmıştır, çünkü bu yöntem, avlanan türlere kaçış şansı vermediği için doğal dengeyi bozmaktadır. Ayrıca, yasalar çerçevesinde belirlenen koruma alanlarında ve belirli kıyı bölgelerinde

avlanmak yasaktır. Etik bir zıpkıncı, bu sınırlamalara uygun hareket ederek hem deniz yaşamının korunmasına katkıda bulunur hem de sürdürülebilir avcılığın devamlılığını sağlamalıdır (Voyer ve ark., 2015).

1.7. Zıpkınla Balık Avcılarının Etik Sorumlulukları

Zıpkınla balık avcıları, sürdürülebilir avcılığı teşvik etmek ve deniz ekosistemini korumak adına etik sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Bu bağlamda, zıpkınla balık avcılarının etik sorumlulukları eğitim ve bilinçlenme, ekipman ve teknoloji seçimindeki etik yaklaşımlar ve kendi kendine denetim ve sorumluluk olarak üç ana başlık altında incelenebilir (Sbragaglia ve ark., 2016).

1.7.1. Eğitim ve bilinçlenme

Zıpkınla balık avında etik sorumlulukların yerine getirilmesi, doğru eğitim ve bilinçlenme süreçlerinden geçilmesini gerektirir. Deneyimli zıpkıncıların, yeni başlayanlara sürdürülebilir avcılık, güvenli dalış teknikleri ve ekosistem koruma bilinci kazandırması büyük önem taşır (Sbragaglia ve ark., 2016). Ayrıca, yasal düzenlemelerin, avlanma yasaklarının ve tür koruma programlarının öğrenilmesi, etik avcılığın temel taşlarındandır (Gómez, 2022). Eğitim süreçlerinde, bölgesel ekosistemlerin dengesi ve insan müdahalesinin etkileri üzerine farkındalık artırılarak, zıpkıncıların çevreye daha duyarlı olmaları teşvik edilmelidir (Jelić Mrčelić ve ark., 2023).

1.7.2. Ekipman ve teknoloji seçimindeki etik yaklaşımlar

Zıpkıncıların kullandıkları ekipmanlar, avlanma sürecinin etik olup olmadığını belirleyen önemli bir faktördür. Tüplü dalış cihazlarıyla (SCUBA) yapılan zıpkın avı, birçok ülkede yasaklanmıştır, çünkü bu tür ekipmanlar balıklara kaçma şansı tanımayarak sürdürülebilir avcılıkla çelişmektedir (Voyer ve ark., 2015). Aynı şekilde, lazer veya otomatik tetikleme sistemleri gibi ileri teknolojiye sahip zıpkınların kullanımı, sportif ve adil avcılığa aykırı kabul edilmektedir. Etik bir zıpkıncı, geleneksel yöntemleri ve çevreye zarar vermeyen ekipmanları tercih etmeli, avın kontrolsüz şekilde artmasına neden olabilecek aşırı gelişmiş teknolojilerden kaçınmalıdır (Gledhill ve ark., 2014).

1.7.3. Kendi kendine denetim ve sorumluluk

Etik avcılığın sağlanabilmesi için, zıpkıncıların kendi kendilerini denetlemeleri ve etik kurallara uymaktan bireysel olarak sorumlu olmaları gerekmektedir. Yasal düzenlemelerin ötesinde, etik bir zıpkıncı, kendi av miktarını sınırlandırmalı, ekosisteme zarar vermeden avlanmalı ve gereğinden fazla balık avlamaktan kaçınmalıdır (Espasandín ve ark., 2024). Avcılıkla ilgili resmi veya yerel kuralların sıkı denetlenmemesi, bireysel etik sorumluluğun daha önemli hale gelmesine neden olmaktadır. Bu yüzden, zıpkıncıların, kendilerine sürekli olarak şu soruları sormaları önemlidir: Bu av gerçekten gerekli mi? Bu avla doğal dengeye zarar vermiş olabiliriyim? Daha sürdürülebilir bir yaklaşım benimseyebilir miyim? (Gledhill ve ark., 2014).

1.8. Ahlak Kavramı

Literatür incelendiğinde, Ahlak kavramı bireysel, toplumsal ve evrensel düzeyde farklı şekillerde ele alınan bir olgu olduğu görülmektedir. Felsefi yaklaşımlar, kültürel normlar ve mesleki etik kurallar, bireylerin ahlaki yargılarını şekillendiren en temel faktörler arasında olduğu görülmektedir. Günümüzde ahlakın bireysel vicdanla sınırlı kalmadığı, toplumsal refah ve küresel etik ilkeleri de içine alan geniş bir kavram olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda Ahlak, bireylerin ve toplumların doğru ile yanlışı ayırt etmesini sağlayan değerler, normlar ve kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Dikmen, 2014). Ahlak, insan davranışlarını düzenleyen ve toplumsal uyumu sağlayan temel ilkeleri barındıran bir olgudur. Bu ilkeler bireysel vicdan, kültürel değerler ve toplumsal normlar tarafından şekillendirilmektedir (Dikmen, 2014).

Ahlak kavramı felsefi, dini, hukuki ve sosyolojik açılardan farklı şekillerde ele alınmaktadır. Felsefi açıdan ahlak, bireyin özgür iradesiyle gerçekleştirdiği eylemlerin etik olup olmadığını değerlendirir (Oral ve ark., 2019). Dini bağlamda ahlak, kutsal metinler ve inanç sistemleri aracılığıyla belirlenen kurallar bütünüdür. Hukuki ahlak, yasalar çerçevesinde bireylerin ve toplumun adil bir şekilde yönetilmesini sağlarken, sosyolojik açıdan ahlak, toplumsal düzenin korunması ve bireyler arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için oluşturulmuş normları ifade etmektedir (Özen, 2014). Ahlak ve etik kavramları sıklıkla birbirine karıştırılsa da, aralarında temel farklar bulunmaktadır. Ahlak, bireylerin

içselleştirdiği doğru ve yanlış yargılarından oluşurken, etik daha çok belirli bir disiplin veya meslek grubunun ortak ilkelerini kapsamaktadır. Örneğin, tıp etiği, hukuk etiği ve akademik etik, ahlaki değerlerin belirli bir alanda nasıl uygulanacağını tanımlayan kurallar bütünü olarak değerlendirilir (Ural, 1998). Ahlakın kültürel ve tarihsel gelişim süreci de ahlak üzerinde çıkarımlar yapılması adına önemlidir. Etik görecelilik kuramına göre, ahlaki ilkeler evrensel değildir; kültürel ve tarihsel bağlama göre değişkenlik gösterir. Bir toplumda etik kabul edilen bir davranış, başka bir toplumda ahlaki açıdan sorgulanabilir olabilir (Uçak, 2020). Örneğin, bazı kültürlerde bireysel özgürlük ve ifade hakkı en yüksek ahlaki değerlerden biri olarak kabul edilirken, bazı topluluklarda toplumsal uyum ve geleneklere bağlılık daha üstün bir ahlaki değer olarak görülmektedir (Kesgin, 2009).

1.8.1. Spor ahlakı kavramı

Spor ahlakı, bireysel ve toplumsal değerlerin spor yoluyla aktarılmasını sağlayan önemli bir kavramdır. Sportmenlik, fair play ve etik kurallara uyum, sporun hem bireysel hem de toplumsal faydalarını artırmaktadır. Bu nedenle, spor ahlakının korunması ve geliştirilmesi için bilinçlendirme çalışmaları ve etik kuralların sıkı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Spor ahlakı, sporcuların, antrenörlerin, hakemlerin ve taraftarların sporun etik değerlerine uygun hareket etmesini sağlayan kurallar bütünü olarak tanımlanır. Bu kavram, dürüstlük, centilmenlik, fairplay (adil oyun) ve rakibe saygı gibi temel ilkeleri içermektedir (Tanrıverdi, 2012). Spor ahlakı, yalnızca bireysel davranışları değil, aynı zamanda sporun bütünlüğünü ve etik değerlerini koruma sorumluluğunu da kapsamaktadır (Zeren ve Hasırcı, 2022). Spor ahlakı, sportmenlik ve fairplay kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Sportmenlik, sporcuların rakiplerine, hakemlere ve oyunun kurallarına saygılı bir şekilde davranmasını ifade ederken, fairplay kavramı adil rekabet ortamının korunmasını ve etik dışı davranışlardan kaçınılmasını vurgulamaktadır (Yoncalık ve Gündoğdu, 2007). Doping kullanımı, haksız rekabet, şike, kasıtlı faulller ve hakemi aldatmaya yönelik hareketler, spor ahlakına aykırı eylemler arasında yer almaktadır (Öngel, 1997). Spor ahlakının toplumsal boyutu, bireylerin ahlaki gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Genç sporcuların adalet, sorumluluk ve disiplin gibi etik değerleri öğrenmesi, spora katılımın eğitimsel yönüyle ilgilidir. Araştırmalar, spor yapmanın bireylerin ahlaki karakter gelişimine katkı sağladığını göstermektedir (Akandere ve ark., 2009). Ancak günümüzde spor ahlakının karşı karşıya olduğu bazı sorunlar da

vardır. Özellikle şiddet, ırkçılık, doping ve haksız rekabet, sporun etik değerlerini tehdit eden unsurlar arasındadır. Bu bağlamda, spor yöneticileri ve eğitimciler tarafından ahlaki bilinci artırıcı programların oluşturulması ve etik kuralların sıkı bir şekilde uygulanması önerilmektedir (Güllü, 2023).

1.8.2. Sporcu ahlakı kavramı

Sporcu ahlakı, bireysel ve toplumsal etik değerlerin spor yoluyla pekiştirilmesini sağlayan önemli bir kavramdır. Sportmenlik, fair play ve etik kuralların içselleştirilmesi, sporun güvenilirliğinin korunmasına ve ahlaki erozyonun önlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, sporcu etiğinin geliştirilmesi, etik dışı davranışların caydırılması ve etik kuralların etkin bir şekilde uygulanması, sporda ahlaki bütünlüğün sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Sporcu ahlakı, sporcuların etik ilkelere bağlı kalarak sporun temel değerlerini korumasını ve etik çerçevede hareket etmesini sağlayan kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Tanriverdi, 2012). Bu kavram, yalnızca bireysel bir erdem olarak değil, aynı zamanda sporun güvenilirliğini ve adil rekabet anlayışını sürdürülebilir kılan bir normatif sistem olarak ele alınmaktadır (Büyübaşmacı ve Erdoğdu, 2021). Sporcu ahlakı, dürüstlük, centilmenlik, fair play (adil oyun), rakibe saygı ve kurallara bağlılık gibi temel ilkelerden oluşur ve sporun etik altyapısını oluşturan temel unsurlar arasında yer alır (Pehlivan ve Konukman, 2004). Sporcu ahlakının en önemli bileşenlerinden biri fair play anlayışıdır. Fair play, sporcunun rakiplerine, hakemlere ve oyunun kurallarına adil ve saygılı bir şekilde yaklaşmasını, etik olmayan yöntemlerle avantaj sağlamaya çalışmamasını ve sporu bir mücadele alanı olarak görmenin ötesinde bir etik değerler bütünü olarak değerlendirmesini gerektirir (Mavi ve Tuncel, 2012). Ancak günümüz spor ortamında, doping, haksız rekabet, şike, kasıtlı fauller ve hakemi aldatmaya yönelik hareketler, sporcu ahlakını tehdit eden temel unsurlar arasında yer almaktadır (Öngel, 1997). Bu tür ihlaller, sporun bütünlüğünü zedelediği gibi, aynı zamanda sporun eğitimsel ve karakter gelişimine katkı sağlayan yapısını da olumsuz etkilemektedir. Sporcu ahlakı bireysel bir disiplin olmanın ötesinde, toplumsal bir norm olarak da değerlendirilmelidir. Yapılan araştırmalar, spora katılımın bireylerin ahlaki olgunluk seviyelerini artırdığı, disiplin anlayışlarını geliştirdiği ve sosyal sorumluluk bilinçlerini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Büyübaşmacı ve Erdoğdu, 2021). Özellikle genç sporcuların etik ilkeler doğrultusunda yetiştirilmesi ve sporun eğitsel yönüyle desteklenmesi, ahlaki

değerlerin erken yaşlarda benimsenmesine katkı sağlayacaktır (Yoncalık ve Gündoğdu, 2007). Bu nedenle, sporcu ahlakının gelişimini desteklemek amacıyla etik eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması gerekmektedir (Güllü, 2023).

1.8.3. Spor ve ahlak ilişkisi

Spor, bireyleri fiziksel olarak geliştirdiği kadar, ahlaki değerlere uyum konusunda da eğiten önemli bir sosyal mekanizmadır. Spor ve ahlak ilişkisinin güçlenmesi, bireysel ve toplumsal anlamda daha bilinçli, sorumluluk sahibi ve etik değerlere bağlı bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktadır. Spor ve ahlak arasındaki ilişki, sporun toplumsal bir kurum olarak yalnızca fiziksel gelişimi değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal etik değerleri pekiştiren bir alan olduğunu ortaya koymaktadır. Sporun doğasında yer alan rekabet, disiplin, kurallara bağlılık ve centilmenlik ilkeleri, ahlaki değerlerle doğrudan ilişkilidir (Tanrıverdi, 2012). Bu ilişki sayesinde spor, bireylerin adalet, dürüstlük ve sorumluluk gibi temel ahlaki erdemleri içselleştirmesine katkıda bulunmaktadır (Yıldız, 2007). Ahlak, bireyin ve toplumun değer yargıları çerçevesinde şekillenen davranış standartlarını belirlerken; spor, bu değerlerin uygulamalı olarak yaşandığı bir alan haline gelir (Shields ve Bredemeier, 1995). Özellikle takım sporlarında, sporcuların sadece kendi performanslarından değil, takım arkadaşlarına ve rakiplerine olan davranışlarından da sorumlu olması, ahlaki bilinç gelişimini güçlendirir (Koç ve Seçer, 2018). Sportmenlik ve fair play kavramları da bu ahlaki yaklaşımın spor içindeki en somut yansımalarıdır (Balçıkanlı, 2017). Ancak spor ve ahlak arasındaki ilişki, bazı etik sorunlarla da sınanmaktadır. Doping, şike, sportmenlik dışı davranışlar ve agresif tutumlar, sporun ahlaki yapısını tehdit eden unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Öngel, 1997). Bu nedenle, sporcu ve antrenörlerin etik eğitimden geçmeleri ve spor alanında etik kodlara sıkı sıkıya bağlı kalmaları gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Tongo, 2020).

1.9. Ahlaktan Uzaklaşma Süreci

Ahlaktan uzaklaşma, bireylerin veya grupların sosyal normlardan, etik kurallardan ve ahlaki ilkelerden sapmalarına yol açan psikolojik ve sosyal süreçleri ifade etmektedir. Bu süreç, bireylerin etik dışı davranışları rasyonelleştirmelerini, meşrulaştırmalarını ve vicdanen rahatsızlık duymadan bu davranışları

gerçekleştirmelerini mümkün kılmaktadır (Keskin, 2021). Sporda ahlaktan uzaklaşma, yalnızca bireysel seviyede değil, aynı zamanda takım ve organizasyon düzeyinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Özellikle sporcular, antrenörler ve yöneticiler arasında ortaya çıkan bu sapmalar; etik ihlaller, sportmenlik dışı hareketler, doping kullanımı ve şike gibi çeşitli formlarda gözlemlenebilir (Gürpınar, 2015).

Bandura'nın (1991) sosyal bilişsel kuramı çerçevesinde tanımlanan "ahlaktan uzaklaşma mekanizmaları", bireylerin sorumluluktan kaçınma, eylemleri yumuşatma, zararı küçümseme veya suçu başkalarına atma gibi psikolojik savunma yöntemleriyle ortaya çıkmaktadır. Sporda da bu tür mekanizmalar; sporcuların etik dışı davranışları normalleştirmelerine ve spor ahlakına aykırı eylemleri benimsemelerine neden olmaktadır (Sarı ve Deryahanoğlu, 2019). Bu nedenle, sporda etik değerlerin korunması, ahlaktan uzaklaşmayı önleyici stratejiler geliştirilmesi ve bireylerin sorumluluk bilincinin güçlendirilmesi son derece önemlidir. Etik eğitimi, spor organizasyonlarında şeffaflık ve denetim mekanizmaları, sporcular ve antrenörler için sürekli etik bilgilendirme çalışmaları, ahlaktan uzaklaşmanın toplumsal ve bireysel zararlarını en aza indirmenin başlıca yolları arasında yer almaktadır (Özdemir, 2019). Aşağıda, ahlaktan uzaklaşmanın temel mekanizmaları detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

1.9.1. Rasyonelleştirme

Rasyonelleştirme, bireylerin etik dışı davranışlarını haklılaştırmaya yönelik bilişsel bir stratejidir. Bu mekanizma, bireylerin yaptıkları eylemleri, sosyal normlar ve ahlaki ilkelerle çelişse dahi, mantıklı veya geçerli bir şekilde açıklamaya çalışmalarıdır (Rona, 2003). Sporda, doping kullanımı gibi etik dışı davranışlar, "herkesin yaptığı" veya "başarıya ulaşmanın tek yolu" gibi gerekçelerle savunulabilir. Bu tür düşünceler, bireylerin etik dışı eylemleri daha kabul edilebilir hale getirmelerine yol açmaktadır (Boone, 2003; Dodge, 2001). Bireylerin yüksek baskı altındaki durumlarda ahlaki bağlarını koparmalarının, etik dışı davranışları rasyonelleştirmelerini kolaylaştırdığını belirtmektedir. Özellikle spor gibi rekabetçi ortamlarda, etik dışı davranışların "zorunlu" veya "kaçınılmaz" olduğu yönündeki algılar, bireylerin bu tür eylemleri meşrulaştırmasına neden olabilmektedir (Pritchard ve Burton, 2014).

1.9.2. Dehumanizasyon

Dehumanizasyon, bireylerin veya grupların, diğer bireyleri "insan" olarak görmemeleri ve onları "değerli" bir varlık olarak kabul etmeyerek, sadece bir engel veya araç olarak algılamaları sürecidir. Bu mekanizma, sporcularda rakiplerini ya da diğer paydaşları insan yerine sadece bir hedef veya engel olarak görmelerine neden olabilir. Örneğin, bir sporcu rakibine zarar vermek amacıyla aşırı sert bir faul yapabilir, çünkü rakip insan yerine sadece "başarıya ulaşılmasını engelleyen bir engel" olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, şiddet içeren davranışları meşrulaştırabilir ve etik normların ihlalini kolaylaştırabilir (Haslam, 2006; Lowrey, 1976; Manz, 2002). Spor bağlamında dehumanizasyon, özellikle rekabetin yoğun olduğu durumlarda veya taraftar baskısının arttığı anlarda daha belirgin hale gelebilir (Kteily ve Bruneau, 2017).

1.9.3. Sorumluluktan kaçınma

Sorumluluktan kaçınma, bireylerin, etik dışı davranışlarının sorumluluğunu başkalarına atma eğiliminde olmalarıdır. Bu mekanizma, bireylerin ahlaki sorumluluklarından kaçmalarına ve yaptıkları eylemleri başkalarına yüklemelerine olanak tanımaktadır (Boardley ve Kavussanu, 2008). Sporda, bir sporcu doping kullanıyorsa, bunu takım arkadaşlarının veya antrenörlerinin baskısı olarak açıklayabilir ya da başarısızlık durumunda, performansını hakemin hatalı kararına bağlayabilir (Tedesqui ve Young, 2018). Bu tür rasyonel açıklamalar, bireylerin vicdanen rahatsızlık duymadan etik dışı davranışlarını sürdürmelerini sağlamaktadır (Hodge ve ark., 2013).

1.9.4. Adaletin çarpıtılması

Adaletin çarpıtılması, bireylerin, adaletin sağlanması ve eşitlik ilkelerinin kendi çıkarlarına göre şekillendirilmesidir (Kavussanu ve Stanger, 2017). Bu mekanizma, bireylerin, kendi lehlerine olacak şekilde adaletin tanımını değiştirmeleriyle ilgilidir (Eitzen, 1996). Sporda, bir takımın haksız bir avantaj elde etmesi veya doping kullanımı gibi etik dışı davranışlar, "herkesin böyle yaptığını" veya "bu durumun oyunun bir parçası olduğunu" savunarak kendini haklı gösterilebilir (Gardner, 1989). Bu tür davranışlar, adaletin evrensel değerlerini bozar ve sportmenliğe aykırı bir duruma yol açacaktır (Dixon, 1999).

1.9.5. Etik prensiplere uyumsuzluk

Etik prensiplere uyumsuzluk, bireylerin, etik ilkelere bağlılıklarının seviyelerine göre değişebileceğini kabul etmeleri durumudur (Darwall, 2009). Bu mekanizma, bireylerin, bir durumda etik kurallara uymayı kabul ederken, başka bir durumda bu kuralları ihlal etmelerini normalleştirmelerine yol açmaktadır (Tsang, 2002; Gert, 1998). Örneğin, bir sporcu, küçük bir yarışta etik kurallarına sıkı sıkıya bağlı olabilirken, büyük ödüller için yarışırken bu kuralları ihlal edebilir (Simon, 2016). Bireyler, farklı durumlar için farklı etik standartları kabul ederek, kendi davranışlarını ahlaki açıdan meşrulaştırabilirler (Harsanyi, 1977).

1.9.6. Kötü davranışların küçümsenmesi

Bireyler, etik dışı davranışları haklı çıkarmak için bu davranışları küçümseyebilir veya zararsızlaştırabilirler. Bu mekanizma, bireylerin yaptıkları yanlışları veya hileli hareketleri "çok abartılı" veya "önemsiz" olarak görmeleriyle ilgilidir (McGregor, 2008). Örneğin, bir sporcu, rakibine faul yapmayı veya doping kullanmayı küçümseyerek, "Bu kadar büyük bir sorun değil" ya da "Herkes bunu yapıyor" şeklinde savunabilir. Bu yaklaşım, bireylerin etik sorumluluklarını göz ardı etmelerini ve ahlaki sorumluluklarından kaçmalarını sağlamaktadır (Engelberg ve ark.,2015).

1.9.7. Grup içi onay

Grup içi onay, bireylerin, grup içindeki diğer bireylerden aldıkları onayla etik dışı davranışları meşrulaştırmalarını ifade etmektedir. Bu mekanizma, bireylerin sosyal gruplarının, kolektif olarak etik dışı bir davranışı kabul etmeleri durumunda, bu davranışları normalleştirmelerine yol açmaktadır (Ellemers, 2017). Örneğin, bir takımın oyuncuları doping kullanıyorsa, bu davranış, takım arkadaşları tarafından "normal" veya "kaçınılmaz" olarak kabul edilebilir (Melin, 2014). Grup içi onay, bireylerin etik sorumluluklarını göz ardı etmelerine ve sosyal normlara aykırı davranmalarına neden olabilir (Terry ve Hogg, 1999).

1.9.8. Kuralların esnetilmesi

Kuralların esnetilmesi, bireylerin belirli kuralları ve etik ilkeleri esnetmelerine veya ihmal etmelerine dayalı bir mekanizmadır (Hinde, 2008). Bu durum, bireylerin, etik kuralların "katı" veya "gereksiz" olduğuna inanarak, kuralları ihlal etmelerini haklı gösterebilmelerini sağlamaktadır (Greenawalt, 1989). Sporcular, antrenörler

veya yöneticiler, kuralları ihlal ettiklerinde, bu davranışları "oyunun bir parçası" veya "doğal" olarak görebilirler. Kuralların esnetilmesi, sporun adil ve dürüst doğasına zarar verebilmektedir (Durbin, 2018).

1.10. Etik ve Ahlak Kavramı Arasındaki Fark

Ahlak ve etik kavramları, sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılsa da aslında farklı boyutları ifade etmektedir. Ahlak, bireylerin ve toplumların uzun süreli sosyal deneyimleri, kültürel miras, dini inançlar ve geleneksel normlar doğrultusunda içselleştirdikleri doğru-yanlış yargıları ve davranış standartlarını ifade etmektedir (Uçak, 2020; Yıldız, 2018; Çakıroğlu ve Tabancalı, 2017). Bu bağlamda ahlak, daha çok sosyal yaşamın, aile ve toplum içindeki etkileşimlerin oluşturduğu normatif yapıyı yansıtmaktadır (Dikmen, 2014; Özdemir, 2003).

Etik ise, belirli bir meslek, kurum ya da disiplin çerçevesinde oluşturulan ve sistematik olarak tartışılan kurallar ve ilkeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Etik, genel olarak evrensel prensiplere dayanarak, bireylerin ve grupların hangi davranışların kabul edilebilir olduğunu belirlemede daha objektif kriterler sunmaktadır (Uzun, 2020). Bu anlamda etik, özellikle profesyonel alanlarda, araştırma, tıp, hukuk ve spor gibi disiplinlerde standartların oluşturulmasında temel bir rehber olarak kabul edilmektedir (Horner, 2003). Özetle; ahlak, kültürel, dini ve geleneksel değerlerin bireyler üzerinde oluşturduğu içsel normatif yapıyı ifade ederken, etik, bu değerlerden bağımsız olarak, belirli alanlarda uygulanacak davranış standartlarını sistematik bir şekilde ortaya koyan kuramsal çerçevedir (Mahmutoğlu, 2009). Dolayısıyla, etik daha çok normatif ve profesyonel standartların belirlenmesinde kullanılırken, ahlak bireylerin sosyal yaşamda edindikleri deneyim ve değerler doğrultusunda şekillenen içsel bir rehber niteliğinde olduğu ifade edilmektedir.

1.11. Sporda Etik İlkeler

Etik, bireylerin ve toplulukların davranışlarını belirleyen ahlaki ilkeler bütünü olarak tanımlanırken, sporda etik ise adil oyun (fair play), dürüstlük, saygı ve sorumluluk gibi temel değerler çerçevesinde şekillenir (Tanrıverdi, 2012). Sporda etik ilkeler, sporcuların, antrenörlerin, yöneticilerin ve taraftarların ahlaki normlara uygun hareket etmelerini sağlayarak, rekabetin sağlıklı bir zeminde ilerlemesine katkı sunar. Fair play ilkesi, sporcuların rakiplerine, hakemlere ve oyun kurallarına

saygı göstermelerini, hile ve doping gibi etik dışı uygulamalardan kaçınmalarını gerektirir. Sporun temel amacı, sadece kazanmak değil, aynı zamanda sportmenlik çerçevesinde mücadele etmektir (Uzun, 2004). Sporda etik, bireylerin birbirlerine ve kurallara saygı göstermelerini içermektedir. Bu çerçevede, rakibe, antrenöre, hakeme ve taraftarlara yönelik saldırgan davranışlar etik dışı olarak değerlendirilir (Obuz, 2009). Etik kurallara uymak, yalnızca bireysel bir tercih değil, aynı zamanda profesyonel bir gerekliliktir. Antrenörler, spor yöneticileri ve spor medyası da bu süreçte etik kurallar çerçevesinde hareket etmekle yükümlüdür (Özsoy ve Ekşioğlu, 2007). Doping, şike ve benzeri etik dışı davranışlar, sporun doğasına aykırı olduğu gibi, sporcuların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını da olumsuz etkileyebilir. Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) gibi kuruluşlar, bu tür etik ihlallerin önlenmesi için uluslararası standartlar belirlemektedir (Yanar, 2023). Sporda etik ilkelerin uygulanması, hem bireysel sporculuk bilincini hem de toplumsal spor kültürünü geliştiren kritik unsurlardan biridir. Etik değerlerin yaygınlaştırılması ve spor camiasında bilinç oluşturulması, uzun vadede sporun sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

1.11.1. Sporcu etik ilkeleri

Sporcularda etik ilkeler, bireysel ve toplumsal sorumlulukları kapsayan geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Fair-play, dürüstlük, saygı, eşitlik ve sosyal sorumluluk gibi değerler, hem bireysel hem de profesyonel sporculuk hayatının temel öğeleri arasında sayılabilir (Gray, 2019). Spor kuruluşları, federasyonlar ve antrenörler, etik spor kültürünü teşvik etmek için eğitim programları düzenlemeli ve etik dışı davranışlar konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdır (Singer ve ark.,2001). Aynı zamanda, spor etiğine uygun hareket eden sporcuların ödüllendirilmesi, etik davranışların yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır (Geeraets, 2018). Etik değerlere sahip sporcular, yalnızca başarılı bireyler olmakla kalmayıp, topluma da değer katan örnek şahsiyetlerdir (Mortimer ve ark., 2021). Sporcuların sahip olması gereken etik ilkeler arasında adalet ve dürüstlük, saygı ve hoşgörü, sorumluluk ve liderlik, sağlıklı rekabet ve sportmenlik, doping karşıtlığı ve topluma karşı sorumluluk yer almaktadır (Egorov ve ark., 2020). Etik, yalnızca kurallara uyumdan ibaret değildir; aynı zamanda bireysel ve toplumsal sorumlulukları da kapsayan bir davranış biçimidir. Spor, rekabeti içinde barındıran bir alan olduğu için etik değerler gözetilmediğinde doping, hile, şiddet gibi etik dışı

davranışlar ortaya çıkabilir (Shields ve Bredemeier, 2021). Bu nedenle sporcuların etik ilkeleri benimsemesi, yalnızca bireysel başarıları için değil, sporun toplumsal değerini artırmak açısından da büyük önem taşımaktadır. Sporcularda etik ilkeler beş ana başlık altında ele alınmaktadır (Shields ve Bredemeier, 2021). Birincisi, fair-play ve dürüstlüktür. Fair-play, sporun ruhuna uygun şekilde adil ve dürüst hareket etmeyi ifade eder. Sporcular, rakiplerine haksız avantaj sağlamaktan kaçınmalı, oyunun kurallarına uygun hareket etmeli ve yenilgiyi ya da galibiyeti olgunlukla karşılamalıdır (Ordway ve Opie, 2016). İkincisi, saygı ve hoşgörüdür. Saygı, sporcuların rakiplerine, hakemlere, antrenörlere ve taraftarlara karşı etik çerçevede yaklaşım göstermelerini gerektirirken, hoşgörü farklı kültürlere ve bireysel farklılıklara karşı önyargısız bir tutum sergilemeyi ifade etmektedir (Miller ve Kerr, 2002). Saygının ve hoşgörünün olmadığı bir spor ortamı, ayrımcılık ve şiddet gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir. Üçüncü ilke, sorumluluk ve liderliktir. Sporcular, yalnızca bireysel performanslarından değil, takımları, antrenörleri ve topluma karşı sorumluluklarından da yükümlüdür (Borggrefe ve Cachay, 2014). Liderlik, özellikle profesyonel sporcular için büyük önem taşır. Genç sporculara örnek teşkil etmek, etik değerlere bağlı bir yaşam sürmek ve sportmenlik dışı davranışlara karşı duyarlılık göstermek, etik bir sporcu kimliğinin önemli unsurlarıdır (Kavussanu, 2019). Dördüncü ilke, eşitlik ve adalettir. Spor, bireyler arasında eşit fırsatlar sunmalı ve ayrımcılıktan uzak bir yapı içinde gelişmelidir. Cinsiyet ayrımcılığı, engelli bireylere yönelik eşitsizlikler ve etik dışı avantaj sağlama girişimleri spor etiğine aykırıdır (Milanović ve ark., 2021). Hakem kararlarına saygı göstermek, dopingden kaçınmak ve haksız rekabet ortamı yaratmamak, adaletin korunmasına katkı sağlamaktadır. Beşinci ve son ilke ise toplumsal ve çevresel duyarlılıktır. Sporcular, toplumsal farkındalık oluşturma konusunda önemli bir rol üstlenebilirler. Sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak, çevre bilinci geliştirmek ve sosyal sorumluluk projelerine katılmak, etik bir sporcu olmanın gerekliliklerindendir (McNamee, 2008). Sporcuların toplumsal duyarlılık göstererek sosyal adaletsizliklere karşı durmaları, çevreyi koruma girişimlerinde bulunmaları ve sporun kapsayıcı gücünü desteklemeleri beklenmektedir (McNamee, 2015).

1.11.2. Antrenör etik ilkeleri

Antrenörlerin sahip olacakları etik ilkeler, sporun güvenilirliğini, adalet anlayışını ve sürdürülebilirliğini koruma açısından büyük önem taşımaktadır.

Antrenörlerin benimsemesi gereken temel etik ilkeler dürüstlük, profesyonellik, eşitlik, sporcu sağlığını koruma, mahremiyet, doping karşıtlığı ve etik karar alma süreçleri, olarak sıralanabilir (Crossan ve ark., 2023). Antrenörlerin etik kurallara bağlı kalmaları, yalnızca bireysel sporcuların değil, genel olarak spor dünyasının da daha etik ve sağlıklı bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır. Bu nedenle, antrenörlere verilecek etik eğitimlerin zorunlu hale getirilmesi ve etik farkındalığın artırılması, sporun etik değerler çerçevesinde yönetilmesini sağlayacak önemli adımlardan biri olacaktır (Martens ve Vealey, 2024).

Bu temel ilkeler kapsamında Antrenörlük, yalnızca sporcuların fiziksel becerilerini geliştirmekle sınırlı olmayan, aynı zamanda onların ahlaki ve psikososyal gelişimlerine katkıda bulunan bir önderdir. Bu nedenle, antrenörlerin sahip olması gereken etik ilkeler, sporun adil, güvenilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması açısından büyük önem taşımaktadır (Šukys, 2013). Antrenörlerin sahip olduğu etik değerler ve sporcularında oluşturduğu adalet, dürüstlük, profesyonellik, sorumluluk, mahremiyet ve fair-play gibi temel prensipleri kapsayarak, spor ortamlarının sağlıklı bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunacaktır (Kavussanu, 2008). Antrenörlerin yaşamış oldukları etik sorumluluklarının başında dürüstlük ve profesyonellik gelmektedir. Antrenörler, sporcularına karşı şeffaf, güvenilir ve adil bir tutum sergilemelidir. Antrenörlük sürecinde etik olmayan yöntemlerle sporcuları manipüle etmek veya onların güvenini kötüye kullanmak, sporcuların motivasyonunu ve psikolojik dayanıklılığını olumsuz etkileyebilir (Lyle, 2020). Profesyonellik, antrenörlerin etik standartlara uygun hareket etmesini ve yalnızca sportif başarıya odaklanmak yerine, sporcuların fiziksel ve zihinsel sağlığını da gözetmesini gerektirmektedir (Potrac ve ark., 2013). Adalet ve eşitlik ilkesi, gereğince antrenörlerin tüm sporcularına eşit fırsatlar sunmasını gerekmektedir. Cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik durum veya bireysel farklılıklar gözetmeksizin, sporcular arasında ayrımcılıktan kaçınılması etik bir antrenörlük anlayışının temelini oluşturmaktadır (Shan, 2023). Antrenörlerin, özellikle kadın sporcuların ve dezavantajlı grupların spor ortamlarına katılımını teşvik etmeleri ve sporu kapsayıcı hale getirmeleri, etik liderlik anlayışının bir gereğidir (Shields ve Bredemeier, 2021).

Sporcuların fiziksel ve psikolojik sağlığını korumak da antrenörlerin temel etik sorumluluklarından biridir. Aşırı antrenman, yetersiz dinlenme süreleri ve baskıcı antrenman yöntemleri, sporcuların fiziksel ve zihinsel sağlığını tehlikeye atabilir.

Araştırmalar, destekleyici ve teşvik edici bir antrenörlük anlayışının, sporcuların performansını artırdığını ve onların uzun vadeli sportif gelişimine olumlu katkı sağladığını göstermektedir (Boardley ve Kavussanu, 2011). Mahremiyet ve gizlilik ilkesi, sporcuların özel bilgilerine saygı göstermeyi gerektirir. Antrenörler, sporcuların fiziksel sağlık verileri, psikolojik danışmanlık süreçleri ve kişisel bilgilerini üçüncü taraflarla paylaşmamalıdır. Mahremiyetin ihlali, sporcuların antrenörlerine duyduğu güveni zedeleyerek, sporcu-antrenör ilişkisini olumsuz etkileyebilir (White ve Rezania, 2019). Doping karşıtı tutum ve fair-play ilkesi de antrenörlerin etik sorumlulukları arasındadır. Doping kullanımı ve diğer hileli performans artırıcı yöntemler, spor etiğine aykırı olduğu gibi, sporcuların fiziksel ve psikolojik sağlığı açısından da ciddi riskler taşımaktadır. Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde, antrenörlerin sporcularına etik spor anlayışını kazandırmaları gerekmektedir. Antrenörlerin, sporcuları doping kullanımına yönlendirmemesi ve etik değerlere uygun davranışları teşvik etmesi, etik antrenörlük anlayışının önemli bir parçasıdır (Shields ve Bredemeier, 2021). Etik karar verme süreci, antrenörlerin günlük uygulamalarında karşılaştıkları etik ikilemleri çözmede önemli bir rol oynamaktadır. Antrenörler, sporcuların fiziksel ve psikolojik refahını öncelikli olarak değerlendirmeli ve kısa vadeli sportif başarı yerine uzun vadeli etik gelişimi esas almalıdır. Bilimsel verilere dayalı karar alma süreçleri ve etik kodların belirlenmesi, antrenörlerin etik sorumluluklarını yerine getirmelerini kolaylaştırmaktadır (Hardman ve Jones 2011).

İKİNCİ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları geçmiş yıllarda veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2014). Fraenkel ve ark. (2015) tarama araştırmalarının asıl amacının bir gruba ait özelliklerin betimlenmesi olduğunu ifade etmektedir. Korelasyonel olarak da adlandırılan ilişkisel tarama modellerinde, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişimi incelenmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2007).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; 2023-2024 sezonunda Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu Zıpkınla Balık avı branşında faaliyet gösteren spor kulüpleri adına müsabakalara katılan sporcular oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise; 2023-2024 sezonunda Türkiye sualtı sporları federasyonu etkinlik takviminde yer alan zıpkınla balık avı kulüplerarası ve bireysel Türkiye şampiyonasına katılan 21 kadın ve 113 erkek olmak üzere n= 134 sporcudan oluşmaktadır. Kullanılacak örnekleme yöntemi ise zıpkınla balık avı sporcularının örneğe girme şansının eşit ve tesadüfi olduğu, aynı zamanda araştırma sonuçlarının çabuk ve kolay bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Tablo 1. Zıpkınla balık avı sporcularının demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	21	15,7
	Kadın	113	84,3
Yaş	18-20 Yaş	18	13,4
	21-23 Yaş	19	14,2
	24-26 Yaş	21	15,7
	27-29 Yaş	15	11,2
	30-32 Yaş	16	11,9
	33-35 Yaş	18	13,4
	36 Yaş ve Üzeri	27	20,1
Eğitim Durumu	Orta Öğretim	15	11,2
	Lise	41	30,6
	Ön lisans	20	14,9
	Lisans	38	28,4
Millilik Durumu	Evet	21	15,7
	Hayır	113	84,3
Spor Yaşı	1-3 Yıl	17	12,7
	4-6 Yıl	33	24,6
	7-9 Yıl	15	11,2
	10 Yıl ve Üzeri	69	51,5
Mevcut Antrenörle Çalışma Yılı	1-3 Yıl	40	29,9
	4-6 Yıl	27	20,1
	7-9 Yıl	32	23,9
	10 Yıl ve Üzeri	35	26,1
Antrenörün Spor Geçmişi	Evet	107	79,9
	Hayır	27	20,1
Antrenörün Bilgi ve Tecrübesine Güvenme Durumu	Evet	91	67,9
	Hayır	25	18,7
	Kısmen	18	13,4

Tablo 1 incelendiğinde, sporcuların %15,7'si kadın %84,7'si erkektir. Sporcuların yaş aralıklarına göre dağılımına bakıldığında, sporcuların %13,4'ünün 18-20 yaş aralığında, %14,2'sinin 21-23 yaş aralığında, %15,7'sinin 24-26 yaş aralığında, %11,2'sinin 27-29 yaş aralığında, %11,9'unun 30-32 yaş aralığında, %13,4'ünün 33-35 yaş aralığında ve %20,1'inin ise 36 ve üzeri yaş aralığında bulunduğu tespit edilmiştir. Sporcuların %11,2'si ilköğretim, %30,6'sı lise, %14,9' u ön lisans ve %28,4'ü lisans mezunudur. Sporcuların %15,7'si milli sporcu %84,7'si milli sporcu değildir. Sporcuların %12,7'si 1-3 yıl aralığında, %24,6'sı 4-6 yıl aralığında, %11,2'si 7-9 yıl aralığında ve %51,5'i ise 10 ve üzeri yıl aralığında spor yapmaktadır. Yine sporcuların %15,7'si milli sporcu %84,7'si milli sporcu değildir. Sporcuların %29,9'u 1-3 yıl aralığında, %20,1'i 4-6 yıl aralığında, %23,9'u 7-9 yıl aralığında ve %26,1'i ise 10 ve üzeri yıl aralığında mevcut antrenörüyle çalışmaktadır. Sporcuların %79,9'unun antrenörün spor geçmişi bulunmakta iken, %20,1'inin antrenörün spor geçmişi bulunmamaktadır. Sporcuların %67,9'u antrenörünün bilgi ve becerisine güvenmekte, %18,7'si güvenmemekte ve %13,4'ü ise kısmen güvenmektedir.

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından oluşturulmuş "Kişisel Bilgi Formu", Boardley ve Kavussanu (2008) tarafından geliştirilen ve Gürpınar (2015), tarafından Türkçeye uyarlanan "Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Kısa Formu" ve Güven ve Öncü (2012) tarafından geliştirilen, "Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı" ölçeği kullanılarak elektronik anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin toplanması esnasında elektronik ankette sporculara gereken açıklamalar yapılmış, araştırmaya katılımın gönüllülüğe bağlı olduğu, gizlilik ilkesine bağlı kalınacağı ve istedikleri anda çalışmadan ayrılabilecekleri belirtilmiştir.

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Konu ile ilgili alanyazın incelenip araştırmacı tarafından geliştirilen 8 sorudan oluşan kişisel bilgi formunda, (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, milli sporcu olup-olmama, spor yapma yılı, antrenörü ile çalışma süresi, antrenörünün sporculuk geçmişinin olup-olmama ve antrenörünün bilgi ve tecrübesine güvenip-güvenmeme durumu) gibi demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

2.3.2. Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği kısa formu (SAUÖ)

Boardley ve Kavussanu (2008) tarafından geliştirilen ölçek, Gürpınar (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 8 maddeden oluşan kısa bir form şeklindedir. Maddelerin tümü olumsuz anlam taşımaktadır ve alt boyut yoktur. Ölçek 7'li dereceleme sistemindedir, hiç katılmıyorum (1) ile tamamen katılıyorum (7) arasında puanlanarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar sporcuların ahlaktan uzaklaştıklarını ifade etmektedir. Türkçeye uyarlanan ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.78 olarak bildirilmiştir.

2.3.3. Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeği (AEDÖ)

Güven ve Öncü (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 19 madde ve 3 alt boyut bulunmaktadır. Ölçekte sırası ile ilk 10 (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10) madde, Antrenör-Sporcu ilişkisini ifade eder. İkinci 5 (11,12,13,14,15) madde, Sportmenliği ifade eder. Son boyut ise (16,17,18,19) 4 madde oluşmakta olup antrenörlerin kişilik özellikleriyle ile ilgili olduğundan bu faktöre de 'kişilik özellikleri boyutunu ifade

etmektedir. Ölçek beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekten elde edilecek toplam puan 19 ile 74 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar antrenörlerin etik dışı davranışlarıyla ilgili sporcu algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa skoru 0.93 hesaplanırken, ölçeğin Antrenör-Sporcu ilişkisi alt boyutu için 0.90, Sportmenlik alt boyutu için 0.82 ve Kişilik Özellikleri alt boyutu için ise 0.80 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların çarpıklık-basıklık düzeyleri

Ölçek	Alt Boyutlar	n	Çarpıklık	Basıklık
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	134	,540	,007
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	134	1,082	1,021
	Sportmenlik	134	,991	1,888
	Kişilik Özellikleri	134	,735	1,400
	AEDÖ Toplam	134	1,045	,575

Tablo 2'de Ölçekten elde edilen verilerin dağılım eğrileri incelendiğinde; çarpıklık değerinin +2, -2 aralığında olduğu belirlenmiş, normallik varsayımının karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Cooper Cutting (2010) göre çarpıklık ve basıklık katsayılarının+2, -2 aralığında olmasının normal dağılım için kabul edilebilir ölçüt olduğunu ifade etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmada parametrik istatistik analizler uygulanmıştır.

Tablo 3. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların betimsel analizi

Ölçekler	Alt Boyut	n	Min	Max	Ort	Ss
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	134	8,00	48,00	21,54	9,14
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	134	1,00	4,20	1,75	,71
	Sportmenlik	134	1,00	5,00	1,56	,75
	Kişilik Özellikleri	134	1,00	5,00	1,56	,77
	AEDÖ Toplam	134	19,00	73,00	31,36	12,26

Tablo 3 incelendiğinde, ölçeklere dair yapılan betimleyici analiz sonuçları incelendiğinde, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğine ait minimum değerin (min=8,00), maksimum değerin (max=48,00) ve ortalama değerinin ise (x=21,54) olduğu; antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin antrenör ve sporcu ilişkisi alt boyutuna ait minimum değerin (min=1,00), maksimum değerin (max=4,20) ve ortalama değerinin ise (x=1,75) olduğu; sportmenlik alt boyutuna ait minimum değerin (min=1,00), maksimum değerin (max=5,00) ve ortalama değerinin

ise (x=1,56) olduğu; kişilik özellikleri alt boyutuna ait minimum değerin (min=1,00), maksimum değerin (max=5,00) ve ortalama değerinin ise (x=1,56) olduğu ve AEDÖ toplam boyutuna ait minimum değerin (min=19,00), maksimum değerin (max=73,00) ve ortalama değerinin ise (x=31,36) olduğu tespit edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Zıpkınla balık avı sporcularının kişisel bilgi formu ve ölçeklerden elde edilen veriler IBM SPSS 24.0 paket programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Verilerin normal dağılım durumlarına; normal dağılım eğrileri, çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerleri, histogramlar aracılığı ile normal dağılım eğrileri ve grup büyüklüğünün 50'den büyük olduğu durumlarda kullanılan Kolmogorov-Smirnov testi değerleri incelenerek bakılmıştır. Normallik testi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre Bağımsız örneklem T testi ve Oneway ANOVA analizi uygulanmıştır. Ayrıca Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği ile Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde ve yorumlarda, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak dikkate alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

Bu bölümde elde edilen verilerin analiz sonuçları tablolaştırılarak verilmiştir.

3.1 Araştırma Bulguları

Tablo 4. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Cinsiyet	n	X	Ss	t	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	Kadın	21	21,61	10,64	,040	,968
		Erkek	113	21,53	8,88		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	Kadın	21	1,48	,48	-1,933	,055
		Erkek	113	1,80	,75		
	Sportmenlik	Kadın	21	1,34	,39	-2,343	**,023***
		Erkek	113	1,60	,79		
	Kişilik Özellikleri	Kadın	21	1,38	,44	-1,765	084
		Erkek	113	1,59	,81		
	AEDÖ Toplam	Kadın	21	27,04	8,13	-1,771	**,022***
		Erkek	113	32,16	12,75		

***P<0,05**

Tablo 4 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının cinsiyetleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algıları ile cinsiyet değişkeni arasında ise sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilirken, Antrenör-Sporcu İlişkisi ve Kişilik Özellikleri alt boyutlarında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam boyutunda erkek sporcuların skorlarının kadın sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların yaş değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Yaş	N	X	Ss	f	p	Tukey
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	18-20 yaş[1]	18	23,83	9,82	2,761	**,015***	**6>5,2**
		21-23 yaş[2]	19	17,89	8,86			
		24-26 yaş[3]	21	23,09	8,77			
		27-29 yaş[4]	15	19,13	7,60			
		30-32 yaş[5]	16	16,25	8,82			
		33-35 yaş[6]	18	25,38	7,10			
		36 yaş ve üzeri[7]	27	23,29	9,60			
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu ilişkisi	18-20 yaş[1]	18	1,99	,77	3,951	**,001***	**1,3,6,7>2**
		21-23 yaş[2]	19	1,08	,17			
		24-26 yaş[3]	21	1,92	,98			
		27-29 yaş[4]	15	1,71	,36			
		30-32 yaş[5]	16	1,76	,68			
		33-35 yaş[6]	18	1,82	,59			
		36 yaş ve üzeri[7]	27	1,90	,70			
	Sportmenlik	18-20 yaş[1]	19	1,07	,15	2,631	**,019***	**2,6>1,7**
		21-23 yaş[2]	21	1,90	1,25			
		24-26 yaş[3]	15	1,41	,42			
		27-29 yaş[4]	16	1,56	,54			
		30-32 yaş[5]	18	1,53	,48			
		33-35 yaş[6]	27	1,61	,80			
		36 yaş ve üzeri[7]	19	1,07	,15			
	Kişilik özellikleri	18-20 yaş[1]	18	1,83	,84	2,784	**,014***	**1,3,6>2**
		21-23 yaş[2]	19	1,06	,14			
		24-26 yaş[3]	21	1,88	1,21			
		27-29 yaş[4]	15	1,35	,43			
		30-32 yaş[5]	16	1,60	,80			
		33-35 yaş[6]	18	1,69	,54			
		36 yaş ve üzeri[7]	27	1,50	,66			
	AEDÖ Toplam	18-20 yaş[1]	18	36,22	12,37	3,768	**,002***	**1,6,7>2**
		21-23 yaş[2]	19	20,52	2,45			
		24-26 yaş[3]	21	34,42	16,82			
		27-29 yaş[4]	15	29,60	6,45			
		30-32 yaş[5]	16	31,93	12,54			
		33-35 yaş[6]	18	32,66	9,92			
		36 yaş ve üzeri[7]	27	33,14	12,37			

***P<0,05**

Tablo 5 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının yaş değişkenleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, 33-35 yaş aralığında sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma skorlarının 21-23 ve 30-32 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin antrenör sporcu ilişki alt boyutunda, 18-20, 24-26, 33-35 ve 36 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarının 21-23 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sportmenlik alt boyutunda, 21-23 ve 33-35 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarının 18-20 ve 36 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Kişilik özellikleri alt boyutunda 18-20, 24-26, 33-35 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarının 21-23 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. AEDÖ toplam boyutunda ise 18-20- 33-35 ve 36 yaş ve üzeri yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarının 21-23 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların eğitim durumu değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	X	Ss	F	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	Orta Öğretim[1]	15	19,86	6,20	,502	,734
		Lise[2]	41	23,07	10,27		
		Ön Lisans[3]	20	20,45	9,22		
		Lisans[4]	38	21,47	9,56		
		Lisans Üstü[5]	20	20,90	7,86		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	Orta Öğretim[1]	15	1,40	,45	1,605	,177
		Lise[2]	41	1,76	,68		
		Ön Lisans[3]	20	1,78	,84		
		Lisans[4]	38	1,74	,65		
		Lisans Üstü[5]	20	2,01	,87		
	Sportmenlik	Orta Öğretim[1]	15	1,41	,54	,504	,733
		Lise[2]	41	1,62	,67		
		Ön Lisans[3]	20	1,71	1,22		
		Lisans[4]	38	1,48	,66		
		Lisans Üstü[5]	20	1,58	,59		
	Kişilik Özellikleri	Orta Öğretim[1]	15	1,26	,44	1,114	,353
		Lise[2]	41	1,66	,85		
		Ön Lisans[3]	20	1,55	1,05		
		Lisans[4]	38	1,48	,64		
		Lisans Üstü[5]	20	1,75	,68		
	AEDÖ Toplam	Orta Öğretim[1]	15	26,13	8,28	1,187	,320
		Lise[2]	41	32,00	11,65		
		Ön Lisans[3]	20	31,35	14,79		
		Lisans[4]	38	30,81	11,77		
		Lisans Üstü[5]	20	35,05	13,78		

***P<0,05**

Tablo 6 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının eğitim düzeyleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 7. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların millilik durumu değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Millilik Durumu	n	X	Ss	t	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	Evet	21	21,47	7,42	-,037	970
		Hayır	113	21,55	9,45		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	Evet	21	1,80	,81	,365	,715
		Hayır	113	1,74	,70		
	Sportmenlik	Evet	21	1,73	1,05	,825	,417
		Hayır	113	1,53	,68		
	Kişilik Özellikleri	Evet	21	1,67	1,00	,729	,467
		Hayır	113	1,54	,72		
	AEDÖ Toplam	Evet	21	32,33	13,42	,393	,695
		Hayır	113	31,18	12,09		

***P<0,05**

Tablo 7 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının millilik durumu ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların spor yaşı değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Spor Yaşı	n	X	Ss	F	p	Tukey
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	1-3 yıl[1]	17	18,23	7,61	1,168	,325	-
		4-6 yıl[2]	33	23,12	10,55			
		7-9 yıl[3]	15	20,46	9,14			
		10 yıl ve üzeri[4]	69	21,84	8,71			
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	1-3 yıl[1]	17	2,07	,80	4,887	**,003***	**1,4>2**
		4-6 yıl[2]	33	1,39	,47			
		7-9 yıl[3]	15	1,67	,66			
		10 yıl ve üzeri[4]	69	1,86	,74			
	Sportmenlik	1-3 yıl[1]	17	1,71	,58	3,339	**,021***	**1,3>2**
		4-6 yıl[2]	33	1,21	,37			
		7-9 yıl[3]	15	1,72	1,03			
		10 yıl ve üzeri[4]	69	1,66	,81			
	Kişilik Özellikleri	1-3 yıl[1]	17	1,70	,60	2,618	,054	-
		4-6 yıl[2]	33	1,25	,42			
		7-9 yıl[3]	15	1,56	,92			
		10 yıl ve üzeri[4]	69	1,68	,87			
	AEDÖ Toplam	1-3 yıl[1]	17	36,17	12,23	4,614	**,004***	**1,4>2**
		4-6 yıl[2]	33	25,06	7,78			
		7-9 yıl[3]	15	31,60	14,83			
		10 yıl ve üzeri[4]	69	33,14	12,52			

***P<0,05**

Tablo 8 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının spor yapma yılı ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark

bulunmazken, Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin Antrenör-Sporcu ilişkisi, Sportmenlik alt boyutları ve AEDÖ toplam boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, Antrenör-Sporcu ilişkisi alt boyutunda 1-3 yıl ve 10 yıl ve üzeri süredir spor yapan sporcuların skorlarının 4-6 yıldır spor yapan sporcuların skorlarından; sportmenlik alt boyutunda 1-3 yıl ve 7-9 yıl süredir spor yapan sporcuların skorlarının 4-6 yıldır spor yapan sporcuların skorlarından ve AEDÖ toplam boyutunda ise 1-3 yıl ve 10 yıl ve üzeri süredir spor yapan sporcuların skorlarının 4-6 yıl spor yapan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörle çalışma yılı değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Antrenörle Çalışma Yılı	n	X	Ss	F	p	Tukey
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	1-3 yıl[1]	40	21,40	8,03	,463	,708	-
		4-6 yıl[2]	27	21,62	11,18			
		7-9 yıl[3]	32	20,21	7,88			
		10 yıl ve üzeri[4]	35	22,85	9,86			
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	1-3 yıl[1]	40	1,76	,68	,328	,805	-
		4-6 yıl[2]	27	1,66	,55			
		7-9 yıl[3]	32	1,73	,87			
		10 yıl ve üzeri[4]	35	1,84	,73			
	Sportmenlik	1-3 yıl[1]	40	1,50	,50	,324	,808	-
		4-6 yıl[2]	27	1,52	,63			
		7-9 yıl[3]	32	1,56	,97			
		10 yıl ve üzeri[4]	35	1,66	,86			
	Kişilik Özellikleri	1-3 yıl[1]	40	1,51	,574	,230	,875	-
		4-6 yıl[2]	27	1,61	,72			
		7-9 yıl[3]	32	1,51	,95			
		10 yıl ve üzeri[4]	35	1,63	,85			
	AEDÖ Toplam	1-3 yıl[1]	40	31,17	10,59	,463	,709	-
		4-6 yıl[2]	27	30,74	10,68			
		7-9 yıl[3]	32	29,96	13,42			
		10 yıl ve üzeri[4]	35	33,34	14,19			

***P<0,05**

Tablo 9 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörü ile çalışma yılı değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörün spor geçmişi değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Antrenörün Spor Geçmişi	n	X	Ss	t	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	Evet	107	21,43	9,16	-,265	,791
		Hayır	27	21,96	9,20		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	Evet	107	1,61	,62	-4,963	**,000***
		Hayır	27	2,32	,78		
	Sportmenlik	Evet	107	1,43	,61	-3,104	**,004***
		Hayır	27	2,07	1,01		
	Kişilik Özellikleri	Evet	107	1,41	,65	-4,713	**000***
		Hayır	27	2,14	,94		
	AEDÖ Toplam	Evet	107	28,85	10,63	-5,139	**,000***
		Hayır	27	41,29	13,40		

***P<0,05**

Tablo 10 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının çalışmakta olduğu antrenörün spor geçmişi değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilirken, Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algıları ile antrenörün spor geçmişi değişkeni arasında ise anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, Antrenör-Sporcu ilişkisi, Sportmenlik, Kişilik özellikleri alt boyutları ve AEDÖ toplam boyutlarında antrenörü sporcu geçmişine sahip olmayan sporcuların skorlarının, antrenörü sporcu geçmişine sahip olan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Zıpkınla balık avı sporcularının ölçeklerden aldıkları puanların antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkenine göre incelenmesi

Ölçekler	Alt Boyut	Antrenörün Bilgi ve Tecrübesine Güvenme Durumu	n	X	Ss	F	p	Tukey
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	**SAUÖ Toplam**	Evet[1]	91	22,41	9,04	1,305	,275	
		Hayır[2]	25	19,56	10,09			
		Kısmen[3]	18	19,88	7,97			
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları İle İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	Evet[1]	91	1,66	,63	18,830	**,000***	**3>1,2**
		Hayır[2]	25	1,47	,61			
		Kısmen[3]	18	2,59	,68			
	Sportmenlik	Evet[1]	91	1,52	,74	8,620	**,000***	**3>1,2**
		Hayır[2]	25	1,27	,34			
		Kısmen[3]	18	2,16	,91			
	Kişilik Özellikleri	Evet[1]	91	1,50	,71	14,157	**,000***	**3>1,2**
		Hayır[2]	25	1,23	,42			
		Kısmen[3]	18	2,34	,93			
	AEDÖ Toplam	Hayır[2]	91	30,17	11,63	16,958	**,000***	**3>1,2**
		Kısmen[3]	25	26,00	8,86			
		Evet[1]	18	44,83	10,37			

***P<0,05**

Tablo 11 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin Antrenör-Sporcu ilişkisi, Sportmenlik, Kişilik özellikleri alt boyutları ve AEDÖ toplam boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, Antrenör-Sporcu ilişkisi, Sportmenlik, Kişilik özellikleri alt boyutları ve AEDÖ toplam boyutunda sporcuların antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu skorlarının, antrenörünün bilgi ve becerisine kısmen güvenen ve güvenmeyen sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışlarını ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

			Antrenör-Sporcu ilişkisi	Sportmenlik	Kişilik özellikleri	**AEDÖ Toplam**	**SAUÖ Toplam**
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği (SAUÖ)	Antrenör-Sporcu İlişkisi	p	1	,763**	,836**	,951**	,096
		r		,000	,000	,000	,272
		N	134	134	134	134	134
Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)	Sportmenlik	p	,763**	1	,815**	,881**	,142
		r	,000		,000	,000	,101
		p	134	134	134	134	134
	Kişilik Özellikleri	r	,836**	,815**	1	,897**	,188*
		p	,000	,000		,000	,029
		r	134	134	134	134	134
	AEDÖ Toplam	p	,951**	,881**	,897**	1	,144
		r	,000	,000	,000		,097
		p	134	134	134	134	134
	SAUÖ Toplam	r	,096	,142	,188*	,144	1
		p	,272	,101	,029	,097	
		r	134	134	134	134	134

Tablo 12 incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerin etik dışı davranışlarının sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam boyutu arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırmada, Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında antrenörlerin etik dışı davranışlarının etkisi cinsiyet, yaş, eğitim durumu, milli sporcu olup-olmama, spor yapma yılı, antrenörü ile çalışma süresi, antrenörünün sporculuk geçmişinin olup-olmama ve antrenörünün bilgi ve tecrübesine güvenip-güvenmeme durumu gibi farklı değişkenler açısından incelenmiş ve elde edilen sonuçlar alanyazın çalışmalarıyla ilişkilendirilip bu bölümde tartışılmış ve sunulmuştur.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında antrenörlerin etik dışı davranışları ölçeklerden aldıkları puanların betimleyici istatistik sonuçları incelendiğinde, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğine ait minimum değerin 8,00, maksimum değerin 48,00 ve ortalama değerin ise 21,54 olduğu görülmektedir. Bu bulgu, katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük-orta seviyede olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, sporcular genel olarak etik değerlere bağlı kaldıklarını ve ahlaktan uzaklaşma eğilimlerin düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısını ölçen ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında ise, antrenör ve sporcu ilişkisi alt boyutunda minimum değerin 1,00, maksimum değerin 4,20 ve ortalama değerin 1,75 olarak belirlenmiştir. Sportmenlik ve kişilik özellikleri alt boyutlarında ise minimumun 1,00, maksimumun 5,00 ve her iki boyutun da ortalama değerinin 1,56 olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar sporcuların antrenörlerin hem sportmenlik hem de kişilik açısından sporcular tarafından etik değerlere uygun kişiler olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Ölçeğin toplam puanına ilişkin minimum değer 19,00, maksimum değer 73,00 ve ortalama değer 31,36 olarak belirlenmiştir. Bu genel tablo, antrenörlerin etik dışı davranışlarının sporcular tarafından düşük düzeyde algılandığını ve spor ortamında genel anlamda etik ilkelerin benimsendiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, bazı sporcuların belirli ölçüde etik dışı davranışlara maruz kalmış olabileceğine işaret etmekle birlikte, spor ortamında hem sporcuların hem de antrenörlerin etik değerler doğrultusunda hareket ettiğini ve olumlu bir spor etiği ikliminin var olduğunu ortaya koymaktadır.

Literatür incelendiğinde, Turan, (2020)' de okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, okul sporlarına katılan öğrencilerinin ahlaktan uzaklaşma ortalama puanının (ortalama= 3,11) düşük olması öğrencilerin sporda ahlaki davranışlar sergilemeye yakın olduklarını sonucuna ulaşmıştır. Sarıkol (2022) 'de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcular en fazla antrenör-sporcu ilişkisi algılarına sahipken, en az sportmenlik algılarına sahip olduklarını, antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algılarının genel ortalaması ise 2.38 bulunurken, sporda ahlaktan uzaklaşma ortalaması 3.33 olduğunu ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının cinsiyetleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, kadın ve erkek sporcuların ahlaktan uzaklaşma eğilimlerinin benzer düzeylerde olduğunu ve cinsiyetin bu bağlamda belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Ancak, antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algılarında cinsiyet değişkeni bakımından farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Bu farklılıkların detayına bakıldığında, erkek sporcuların sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam puanlarındaki skorlarının kadın sporculara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, erkek sporcuların antrenörlerinin etik dışı davranışlarını kadınlara oranla daha fazla algıladıklarını veya bu davranışlara daha duyarlı olduklarını gösterebilir. Öte yandan, antrenör-sporcu ilişkisi ve kişilik özellikleri alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu da, sporcuların antrenörleriyle ilişkileri ve antrenörlerin kişilik özelliklerine dair etik algılarının cinsiyete göre değişmediğini ortaya koymaktadır. Genel olarak bu bulgular, sporda etik algılarının bazı boyutlarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaştığını ancak bu farklılığın her boyutta görülmediğini göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, Güllü, (2023)'de Sporcu üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyinde anlamlı fark bulunmadığını ifade etmiştir. Çakmak, (2023)'de takım ve bireysel sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre, hem bireysel hem de takım sporu yapan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Eriş,

(2020) ’de orta öğrenime devam etmekte olan öğrencilerin sporda fair play ve ahlaktan uzaklaşma davranışları üzerine yaptığı çalışmada, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Zehir, (2024)’te Sporcuların, görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine yapmış olduğu çalışmada, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerini cinsiyet değişkenine göre, kadın sporcuların ölçekten aldığı puanlarının, erkek sporculara göre daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Turan, (2020)’ de okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyinde anlamlı farklılık tespit etmiştir. Bu sonucun erkek sporcuların kadın sporculara göre daha yüksek puanlara sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Sarıkol (2022) ’de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyinde erkek sporcuların kadın sporculara göre daha yüksek sonuçlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Yapan (1992) ’de spor ahlakı, beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim, üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, kadın sporcuların erkek sporculara oranla sporcu ahlakına yakışmayan davranışları daha az sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımızı destekler nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Sarıkol (2022) ’de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin sporcu algıları ölçeği ve alt boyutları ortalamalarında anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir. Buna göre; Spordan ahlaktan uzaklaşmada erkek sporcuların kadın sporculara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulunmuş, başka bir ifadeyle erkek sporcuların ahlaktan uzaklaşmaya daha yatkın olduğu yorumunu yapmıştır. Güllü, (2023)’de Sporcu üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, antrenörlerin sporcular tarafından algılanan etik dışı davranışlar ölçeği alt boyutları ile cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularımızla örtüşmeyen bulgularında olduğu görülmektedir. Akoğlu ve ark. (2019)’de Uluslararası spor organizasyonlarına katılan sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmadığı, ölçekten alınan puanların sıra ortalamaları incelendiğinde erkek katılımcıların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmışlardır.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının yaş değişkenleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ve antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarının sıra ortalamaları incelendiğinde ise, 33-35 yaş aralığında bulunan sporcuların skorlarının, 21-23 ve 30-32 yaş aralığındaki sporculara kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, orta yaş grubundaki bireylerin etik dışı davranışlara daha fazla eğilim gösterebildiğini ya da bu davranışlara daha hoşgörülü yaklaştıklarını düşündürebilir. Elde edilen bulgular neticesinde, Antrenörlerin etik dışı davranışlarıyla ilgili sporcu algısı açısından incelendiğinde ise, zıpkınla balık avı sporcularının yaş değişkenleri ile antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum antrenör–sporcu ilişkisi alt boyutunda, 18-20, 24-26, 33-35 ve 36 yaş ve üzeri sporcuların algı düzeylerinin, 21-23 yaş grubundaki sporculara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, genç yaş grubundaki sporcuların ya bu tür davranışlara daha az maruz kaldığını ya da bu davranışları algılama düzeylerinin daha düşük olduğunu gösterebilir. Sportmenlik alt boyutunda, 21-23 ve 33-35 yaş aralığındaki sporcuların skorlarının, 18-20 ve 36 yaş ve üzeri gruplarına göre anlamlı şekilde yüksek olması, özellikle bu yaş grubundaki bireylerin antrenörlerin sportmenlik dışı davranışlarını daha fazla algıladıklarını ortaya koymaktadır. Kişilik özellikleri alt boyutunda ise 18-20, 24-26 ve 33-35 yaş aralığında bulunan sporcuların, 21-23 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksek algıya sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, daha genç grubun (21-23 yaş) antrenörlerin kişiliklerine yönelik daha olumlu bir algı geliştirmiş olabileceğini düşündürebilir. AEDÖ toplam puanı açısından da 18-20, 33-35 ve 36 yaş ve üzerindeki sporcuların skorlarının, 21-23 yaş grubuna kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu genel bulgular, 21-23 yaş grubundaki sporcuların antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik algılarının daha düşük olduğunu, buna karşın daha genç veya daha ileri yaşlardaki bireylerin bu tür davranışları daha yoğun ya da daha farkında olarak algıladıklarını göstermektedir. Bulgular, yaş faktörünün

etik algı ve ahlaktan uzaklaşma davranışlarında önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Literatür incelendiğinde, Eroğlu ve ark. (2020)' de spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyinde anlamlı farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Katılımcıların ölçeğinden aldıkları toplam puanlar incelendiğinde erkek katılımcıların daha yüksek puana sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Öztürk (2018) 'de müsabık vücut geliştirme ve bilek güreşi sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Yıldız, (2019)'da farklı branşlardaki sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, yaş değişkenine göre sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin erkek sporcuların kadın sporculardan daha yüksek değerlere sahip olduğunu tespit etmiştir. Yapan (1992) 'de spor ahlakı, beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim, üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri yaş ilerledikçe oyun kurallarını ihlal etme, centilmenlik dışı davranışlar ve müsabaka esnasında kazanmak için hile yapma davranışında bulundukları sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Cabri, (2024)' de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, yaş değişkenine göre, futbolcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farkın olmadığını tespit etmiştir. Çavdar, (2019)' da kadın futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, yaş değişkenine göre, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin farklılaşmadığını tespit etmiştir. Çakmak (2023)'de takım ve bireysel sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, hem bireysel hem de takım sporu yapan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Kaya ve ark. (2023)'de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, futbolcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımızı destekler nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Ünal, (2021)' de kadın voleybolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların antrenörleri

hakkındaki antrenörlük meslek etiğine uyma düzeylerine ilişkin yaş değişkenine göre görüşlerinde anlamlı farklılıklar olduğunu ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularımızla örtüşmeyen bulgularında olduğu görülmektedir. Dolaşır, (2005)'de milli takım sporcularının antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini değerlendirdiği çalışmasında, sporcuların yaşlarının antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kul ve ark. (2020)' de halter antrenörlerinin etik dışı davranışları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarında anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Çeviker, (2013)'de amatör süper lig futbolcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, yaş değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarında anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının eğitim düzeyleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ve antrenörlerin etik dışı davranışlarıyla ilgili sporcu algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, sporcuların sahip oldukları eğitim düzeyinin, hem sporda ahlaki tutumlarını hem de antrenörlerinin etik dışı davranışlarına yönelik algılarını anlamlı şekilde etkilemediğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, sporcuların lise, ön lisans, lisans ya da daha üst düzey eğitim almalarının, etik konulara yaklaşımlarında belirleyici bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Bu durum, etik değerlere bağlılık ve etik algının sadece eğitim düzeyiyle değil, muhtemelen kişisel deneyimler, spor kültürü, antrenör etkisi ve bireysel değer sistemleri gibi başka faktörlerle de şekillenebileceğini düşündürmektedir.

Literatür incelendiğinde, Cabri, (2024)' de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, eğitim düzeyi değişkenine göre, futbolcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farkın olmadığını tespit etmiştir. Çakmak (2023)'de takım ve bireysel sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, eğitim durumu değişkenine göre, hem bireysel hem de takım sporu yapan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Kaya ve ark. (2023)'de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, futbolcuların eğitim durumu değişkenine göre, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Zehir, (2024)'te Sporcuların, görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine yapmış olduğu çalışmada, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında eğitim durumu değişkenine göre, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Öztürk (2018) 'de müsabık vücut geliştirme ve bilek güreşi sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcularının eğitim düzeyi değişkenine göre, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Yapan (1992) 'de spor ahlakı, beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim, üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, eğitim durumu değişkenine göre, lise öğrencilerinin, ortaokul öğrencilerine oranla oyun kurallarını daha sık çiğnedikleri ve centilmenlik dışı davranışları daha fazla sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımızı destekler nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Çeviker, (2013)' de amatör süper lig futbolcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, eğitim durumu değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarında anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Tapan, (2020)'de milli takım düzeyindeki kadın güreşçiler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların eğitim düzeyi değişkeni ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Certel, Alkış ve Gürpınar (2018)'de antrenör ve sporcu gözüyle antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini değerlendirdikleri çalışmasında, sporcuların eğitim düzeylerinin antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılığa neden olmadığını belirtmiştir. Ünal, (2021)' de kadın voleybolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların antrenörleri hakkındaki antrenörlük meslek etiğine uyma düzeylerine ilişkin mezun olunan bölüm değişkenine göre ve ölçek genelinde anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Dolaşır, (2005)'de milli takım sporcularının antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini değerlendirdiği çalışmasında, sporcuların eğitim düzeylerinin antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinde anlamlı farklılığa neden olduğunu belirtmiştir. Dolaşır, çalışmasında üniversite eğitimi alan sporcuların diğer eğitim düzeylerindeki

sporculara oranla antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin daha düşük değerlendirdikleri belirtmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının millilik durumu ile hem sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri hem de antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, sporcuların milli sporcu olup olmalarının, etik değerlere bağlılıkları ya da antrenörlerin etik dışı tutumlarını algılama düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, gerek milli sporcular gerekse milli olmayan sporcular, sporda ahlaktan uzaklaşma eğilimleri bakımından benzer düzeyde davranışlar sergilemekte ve antrenörlerinin etik dışı davranışlarını benzer düzeyde algılamaktadır. Bu bulgu, etik tutum ve algıların sadece sportif başarı ya da ulusal düzeyde temsil gibi statülerle değil, daha çok bireysel değerler, sosyal çevre, antrenör tutumları ve spor kültürü gibi değişkenlerle şekillenebileceğini düşündürmektedir.

Literatür incelendiğinde, Yıldız, (2019)'da farklı branşlardaki sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, milli sporcu olma değişkenine göre sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin milli sporcularla milli olmayan sporcular arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Zehir, (2024)'te Sporcuların, görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine yapmış olduğu çalışmada, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında milli olma durumlarına göre, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımızı destekler nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Tapan, (2020)'de milli takım düzeyindeki kadın güreşçiler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların mücadele ettikleri kategori değişkeni ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Sarıkol (2022) 'de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporculuk düzeyi değişkenine değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin sporcu algıları ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarında anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir. Dolaşır, (2005)'de milli takım

sporcularının antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini değerlendirdiği çalışmasında, sporcuların mücadele ettikleri kategorilerin antrenörlerinin mesleki etik ilkelere uyma görüşlerinde anlamlı farklılığa neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolaşır, gençler kategorisinde yarışmalara katılan milli sporcuların antrenörlerinin mesleki etik ilkelerine uyma düzeylerini büyükler kategorisinde yarışmalara katılan milli sporculara oranla daha yüksek bulduklarını belirtmiştir. Güllü, (2023)'de Sporcu üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların milli olma durumu ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasında anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir. Güven ve Öncü (2012)'de Antrenörlerin etik dışı davranışları ölçeğinin geliştirilmesi çalışmasında, antrenörlerinin etik olmayan davranışlarını milli olmayan sporcuların milli olan sporculara göre daha olumsuz olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının spor yapma yılı ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, spor yapma süresinin sporcunun ahlaki eğilimlerini doğrudan etkilemediğini ve ahlaktan uzaklaşma düzeyinin, deneyim süresinden bağımsız olarak benzer düzeylerde seyrettiğini göstermektedir. Ancak, antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algısı bağlamında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Antrenör–sporcu ilişkisi, sportmenlik alt boyutları ve AEDÖ toplam puanı açısından spor yapma süresine bağlı olarak istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir. Sıra ortalamalarının incelenmesi sonucunda, antrenör–sporcu ilişkisi alt boyutunda, 1–3 yıl ve 10 yıl ve üzeri süredir spor yapan sporcuların skorlarının, 4–6 yıl aralığında spor yapanlara kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, spora yeni başlayanlar ile deneyimli olanların, antrenörlerle olan ilişkilerde daha fazla etik dışı davranış algıladığını veya bu tür davranışlara karşı daha hassas olduklarını gösterebilir. Sportmenlik alt boyutunda ise 1–3 yıl ve 7–9 yıl süredir spor yapanların, 4–6 yıl aralığındaki sporculara göre daha yüksek etik dışı davranış algısına sahip olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, AEDÖ toplam puanında da 1–3 yıl ve 10 yıl ve üzeri gruplarının skorlarının, 4–6 yıl aralığındaki gruptan anlamlı derecede yüksek olması dikkat çekicidir. Bu sonuçlar, orta düzeyde spor geçmişine sahip sporcuların (4–6 yıl), antrenör davranışlarını daha az etik dışı olarak algıladıklarını; buna karşın hem yeni başlayanların hem de uzun süredir sporla uğraşanların, antrenörlerin etik dışı tutumlarına karşı daha yüksek bir farkındalığa

sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum, sporculuk süresine bağlı olarak etik algıların dalgalı bir yapı sergilediğini ve bireysel deneyimlerin bu algıyı şekillendirmede önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir.

Literatür incelendiğinde, Çakmak (2023)'de takım ve bireysel sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, spor yılı durumu değişkenine göre, hem bireysel hem de takım sporu yapan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Sarıkol (2021) 'de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, spor yapma yılı değişkenine göre, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Eroğlu ve ark. (2020)' de spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinden aldıkların, spor özgeçmişi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Çavdar, (2019)' da kadın futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, spor yaşı değişkenine göre, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin farklılaşmadığını tespit etmiştir. Cabri, (2024)' de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada, lisanslı oynama süresi değişkenine göre, futbolcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farkın olmadığını tespit etmiştir. Kaya ve ark. (2023)'de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, futbolcuların spor özgeçmişi değişkenine göre, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Zehir, (2024)'te Sporcuların, görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine yapmış olduğu çalışmada, sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında spor süreleri değişkenine göre, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımızı destekler nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Ünal, (2021)' de kadın voleybolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların antrenörleri hakkındaki antrenörlük meslek etiğine uyma düzeylerine ilişkin spor yapma yılı değişkenine ve ölçek genelinde anlamlı farklılıklar olduğunu ifade etmiştir. Çalışmaya katılan 13 yıl ve üzerinde spor yapan sporcular, diğer sporculara göre antrenörlerini yüksek düzeyde değerlendirdiklerini

bildirmişlerdir. Elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında bulgularımızın bazı çalışmalar ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Sarıkol (2022) 'de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporculuk yılı değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin sporcu algıları ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığını ifade etmiştir. Tapan, (2020)'de milli takım düzeyindeki kadın güreşçiler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, spor yaşı ile antrenörlerin etik dışı davranışları arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Spor yaşı düşük olan sporcuların antrenörlerinin etik dışı davranış algılarını düşük bulmaları sporda etik ilkelerin yeni yeni öğrenilmesine bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörleriyle çalışma yılı değişkeni ile hem sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri hem de antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, sporcuların antrenörleriyle ne kadar süredir çalıştıklarının, ne ahlaki tutumlarını ne de antrenörlerine yönelik etik dışı davranış algılarını anlamlı şekilde etkilemediğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, antrenörle kısa ya da uzun süreli çalışma deneyimi, sporcuların sporda etik ilkelere bağlılık düzeylerinde veya antrenör davranışlarına ilişkin etik değerlendirmelerinde belirleyici bir unsur olmamaktadır. Bu bulgu, etik algıların daha çok bireysel değerler, spor kültürü ve doğrudan yaşanılan deneyimlere dayalı olarak şekillendiğini düşündürmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörleriyle çalışma yılı değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerine yönelik başka bir araştırma bulgusuna rastlanmamış, dolayısıyla da karşılaştırma yapılamamıştır. Bulgumuzun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı düzeyleri üzerinde elde etiğimiz araştırma bulgularımıza zıt nitelikte bulguların olduğu görülmektedir. Sarıkol (2022) 'de farklı branş sporcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, antrenör ile birlikte çalışma süresi değişkenine göre, antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin sporcu algıları ölçeği, antrenör-sporcu ilişkisi alt boyutu ortalama değeri ve kişilik özellikleri alt boyutu ortalama değerlerinin anlamlı bir farklılığın olmadığını, ancak sportmenlik alt boyutu ortalamasının antrenör ile birlikte çalışma süresi değişkenine göre anlamlı fark olduğunu ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının çalışmakta oldukları antrenörün spor geçmişi değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, antrenörün sporcu geçmişine sahip olup olmamasının, sporcuların ahlaktan uzaklaşma eğilimleri üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak, antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algıları açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sıra ortalamaları incelendiğinde, antrenör–sporcu ilişkisi, sportmenlik, kişilik özellikleri alt boyutlarında ve AEDÖ toplam puanında, antrenörü sporcu geçmişine sahip olmayan sporcuların skorlarının, sporcu geçmişine sahip olan antrenörlerle çalışan sporcuların skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, spor geçmişi olmayan antrenörlerin sporcuları tarafından etik dışı davranışlara daha yatkın olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, sporcu kökenli antrenörler, sporcularla kurdukları ilişki, sergiledikleri sportmenlik ve kişilik özellikleri açısından daha olumlu algılanmakta ve bu antrenörlerin etik davranışlara daha fazla bağlı kaldıkları düşünülmektedir. Sonuç olarak, antrenörlerin sahip oldukları sporcu deneyiminin, sporcuların etik algıları üzerinde önemli bir rol oynayabileceği ve bu deneyimin antrenör–sporcu etkileşiminde etik boyutları olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının çalışmakta oldukları antrenörün spor geçmişi değişkeni ile hem sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri hem de antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik başka bir araştırma bulgusuna rastlanmamış, dolayısıyla da karşılaştırma yapılamamıştır. Bulgumuzun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, sporcuların antrenörlerine duydukları güven düzeyinin, onların etik dışı davranışlara yönelme eğilimleri üzerinde doğrudan etkili olmadığını göstermektedir. Ancak, antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algısı açısından anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Antrenör–sporcu ilişkisi, sportmenlik, kişilik özellikleri alt boyutlarında ve AEDÖ toplam puanında, antrenörünün bilgi ve tecrübesine tam olarak güvenen sporcuların skorlarının, antrenörüne kısmen güvenen ve güvenmeyen sporcuların skorlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, antrenörlerine yüksek düzeyde güven duyan sporcuların, onları daha etik,

sportmen ve olumlu kişilik özelliklerine sahip bireyler olarak algıladığını göstermektedir. Güven duygusunun yüksek olduğu ilişkilerde, antrenörün davranışlarının da daha olumlu algılandığı, buna karşılık güven düzeyinin azaldığı durumlarda etik dışı davranışlara yönelik algının arttığı söylenebilir. Bu bulgular, antrenör–sporcu ilişkilerinde güvenin sadece performans değil, etik algı açısından da belirleyici bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Çeviker, (2013)' de amatör süper lig futbolcuları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, antrenörün mesleki bilgisi ile müsabaka bilgisinin, sporcuları olumlu yönde motive ettiğini ifade etmiştir. Casey (2004)' de başarılı bir futbol antrenörü olmanın en temel özelliğinin bilgi olduğunu belirtmiştir. İlgili literatür incelendiğinde, zıpkınla balık avı sporcularının antrenörün bilgi ve tecrübesine güvenme durumu değişkeni ile hem sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri hem de antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik başka bir araştırma bulgusuna rastlanmamış, dolayısıyla da karşılaştırma yapılamamıştır. Bulgumuzun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular neticesinde, zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algılarının özellikle sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, antrenörlerin etik dışı ve sportmenlikten uzak tutumlarının, sporcuların da benzer şekilde sporda ahlaktan uzaklaşma eğilimlerini artırabileceğini göstermektedir. Her ne kadar ilişkinin düzeyi düşük olsa da, yönünün pozitif olması dikkat çekicidir; bu da antrenörün etik dışı davranışları arttıkça, sporcunun da etik dışı davranışlara yönelme olasılığının hafif de olsa arttığını ortaya koymaktadır. Bu durum, antrenörlerin sporcular üzerindeki rol model etkisini desteklemekte ve etik dışı davranışların spor ortamında sadece bireysel değil, karşılıklı ve etkileşimli olarak geliştiğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, spor ortamında ahlaki değerlerin korunmasında antrenörlerin etik duruşlarının ne denli kritik olduğu bu bulgu ile bir kez daha vurgulanmaktadır.

Literatür incelendiğinde, Güllü, (2023)'de Sporcu üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, antrenörlerin sporcular tarafından algılanan etik dışı davranışları ile sporda ahlaktan uzaklaşma arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ilişki olduğunu ifade etmiştir. Antrenörlerin sporcular tarafından algıladıkları etik dışı davranışlar arttıkça sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin de

artığını ifade etmiştir. Karakoç ve ark. (2011)'de Millî judocular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, sporcuların antrenörlerinin genel olarak etik kurallar çerçevesinde davrandığı görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Certel, Alkış ve Gürpınar (2018)'de antrenör ve sporcu gözüyle antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini değerlendirdikleri çalışmasında, antrenörlerin mesleki etik ilkelere ortalamanın üstünde uygun davrandıklarını belirtmiştir. Kaya ve ark. (2023)'de amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, Sporda ahlaktan uzaklaşma ve spor duygu durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu. Bu anlamlı ilişkinin ahlaktan uzaklaşma ile kaygı ve öfke duygusu arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde, diğer duygu durumları arasında ise negatif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu, sporda ahlaktan uzaklaşan sporcuların aslında durumdan huzursuzluk duydukları, bu durumu da kaygı ve öfke olarak dışa yansıttıkları ifade etmişlerdir. Çakmak (2023)'de takım ve bireysel sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında, hem takım hem de bireysel sporcuların orta düzeyde ahlaktan uzaklaştığını tespit etmiştir. Öztürk (2018) vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sportif ahlaki yaklaşımları ile karakterlerinin incelediği çalışmasında sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri ile sporda karakter algı düzeyleri arasında negatif, orta ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit etmiştir. Eriş, (2020) 'de orta öğrenime devam etmekte olan öğrencilerin sporda fair play ve ahlaktan uzaklaşma davranışları üzerine yaptığı çalışmada, öğrencilerin ahlaktan uzaklaşma puanı arttıkça, pozitif davranış sergileme puanları da düşmekte olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Zıpkınla balık avı sporcularının demografik özellikleri ve sportif deneyimlerine göre sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik algılarını incelemeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak; Elde edilen bulgular doğrultusunda, cinsiyet değişkeni ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken, antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin sporcu algılarında, özellikle sportmenlik alt boyutu ve AEDÖ toplam puanı açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Yaş değişkeni, hem sporda ahlaktan uzaklaşma hem de antrenörlere yönelik etik algılar açısından anlamlı farklılıklar ortaya koyarken; eğitim düzeyi, millilik durumu, antrenörle çalışma süresi ve antrenörün spor geçmişi gibi değişkenlerin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak, antrenörün spor geçmişi ve bilgi-tecrübesine duyulan güven gibi bazı değişkenler, etik dışı davranış algılarında

anlamlı farklılıklar yaratmıştır. Spor yapma süresi ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemekle birlikte; antrenör–sporcu ilişkisi, sportmenlik alt boyutları ve AEDÖ toplam puanı gibi alanlarda anlamlı farklar gözlemlenmiştir. Tüm bu sonuçlar, sporcuların antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik algılarının; yaş, cinsiyet ve sportif deneyim gibi faktörlerden etkilenebileceğini ve bu algıların, sporda ahlaki tutumları dolaylı olarak şekillendirebileceğini göstermektedir. Ayrıca, sporda ahlaktan uzaklaşma ile antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algıları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, etik dışı davranışların, sporcuların ahlaki tutumlarını olumsuz etkileyebileceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, etik spor ortamlarının oluşturulabilmesi için, antrenörlerin etik davranışlar konusunda bilinçlendirilmesi, sporcularla olan ilişkilerinin etik temellerde yapılandırılması ve etik ilkelerin tüm spor kademelerinde yaygınlaştırılması gerektiği ortaya konmuştur.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, sporda etik dışı davranışlar ve ahlaktan uzaklaşma konularının daha kapsamlı ve çok boyutlu şekilde incelenebilmesi adına çeşitli öneriler sunulmuştur.

- Antrenörlerin etik dışı davranışlarının sporcular üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için farklı branşlarda, daha geniş ve çeşitlendirilmiş örneklemlerle benzer çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- Bireysel ve takım sporları arasında etik algı farklılıklarını ortaya koyacak karşılaştırmalı araştırmalar, bu alandaki bilgi birikimini derinleştirebilir.
- Yaş ve spor yapma süresi gibi değişkenlerin etik algı üzerindeki etkisinin belirgin olması, bu etkenlerin boylamsal araştırmalarla zamana yayılmış biçimde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.
- Eğitim düzeyi, millilik durumu ve antrenörle çalışma süresi gibi bazı değişkenlerin anlamlı fark yaratmaması, bu etkenlerin farklı kültürel ve yapısal bağlamlarda yeniden incelenmesini gerekli kılmaktadır.
- Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı derinlemesine görüşme veya odak grup çalışmaları ile sporcuların etik algılarına dair daha ayrıntılı bilgiler elde edilebilir.

- Antrenörlerin bilgi ve tecrübesine duyulan güven ile etik algı arasındaki ilişki dikkate alınarak, antrenör eğitim programlarına etik liderlik ve değer temelli iletişim konularının entegre edilmesi önem arz etmektedir.
- Sporda etik değerlerin gelişimine katkı sağlamak amacıyla, federasyonlar ve kulüpler düzeyinde etik ilkeleri içeren politika belgeleri oluşturulmalı ve bu ilkelerin uygulanabilirliği denetlenmelidir.
- Sporda ahlaktan uzaklaşmanın önlenmesine yönelik eğitim programlarının erken yaşlardan itibaren sporculara sunulması ve bu eğitimlerin aileleri de kapsayacak şekilde planlanması, uzun vadeli etik bilinç gelişimi açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akandere, M., Baştuğ, G., ve Güler, E. D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katilimin çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.

Akoğlu, H.E., Ayyıldız, E., ve Sunay, H. (2019). Uluslararası spor organizasyonlarına katılan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 329-340.

Baker, T. (2011). Environmental Ethics in Sports: The Influence of Coaches on Athletes' Environmental Awareness. *Journal of Sport and Environmental Education*, 14(3), 45-59.

Balçıkanlı, G. S. (2017). Yarışma Sporlarının Ahlaksal Amacı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, *8*(1), 47-51.

Bandura, A. (2014). Social cognitive theory of moral thought and action. In *Handbook of moral behavior and development* (pp. 45-103). Psychology press.

Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2008). The moral disengagement in sport scale–short. *Journal of Sports Sciences*, 26(14), 1507-1517.

Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2011). Moral disengagement in sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, *4*(2), 93-108.

Boone, T. (2003). Cheating in Sports. Professionalization of Exercise Physiologyonline, 6(9).

Borggrefe, C., & Cachay, K. (2014). Duale Karrieren–Möglichkeiten und grenzen der vereinbarkeit von spitzensport und schule, Studium, Beruf. *Kinder-und Jugendsport: Herausforderungen im Spannungsfeld zwischen Allgemein-und Spezialbildung*, 195.

Bova, C. S. (2019). *Towards a norm of compliance in recreational fisheries* (Doctoral Dissertation), Rhodes University, South Africa.

Breskovic, T., Valic, Z., Lipp, A., Heusser, K., Ivancev, V., Tank, J., ... & Dujic, Z. (2010). Peripheral chemoreflex regulation of sympathetic vasomotor tone in apnea divers. *Clinical autonomic research*, *20*, 57-63.

Büyükbasmacı, Y. E., ve Erdoğdu, M. (2021). Sporun ahlaki olgunluk düzeyine etkisi. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(38), 389-397.*

Büyüköztürk, Ş, Köklü, N., ve Çokluk, O. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Ankara: Pegem Yayınları.

Cabri, Y.E. (2024). *Amatör Futbol Takım Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmaları İle Sportif Karakterleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Trabzon İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Giresun.

Casey, G. (2004). *What It Takes To Become A Winning Coach*. Coach and Athletic Director, 74(1), 36-38.

Certel, Z., Alkış, A., ve Gürpınar, B. (2018). Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin antrenör ve sporcu gözüyle değerlendirilmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(2), 223-231.

Cooper Cutting, J. (2010), "*Workplace Stress and Stress Prevention in Europe*", Preventing Stress, Improving Productivity; European Case Studies in the Workplace, Routledge, London: pp.9-32.

Cope, J. M., & MacCall, A. D. (2005). Status of kelp greenling (Hexagrammos decagrammus) Oregon and California waters as assessed. *Pacific Fishery Management Council*, *7700*.

Crossan, W., Copeland, M. K., & Barnhart, C. (2023). The impact of values based leadership on sport coaching. *Sport in Society*, *26*(2), 263-284.

Çakıroğlu, K., ve Tabancalı, E. (2017). Okul müdürlerinin etik liderlik davranışları ile öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 392-417.

Çakmak, Ş. (2023). *Sporda ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik davranışının takım ve bireysel sporlardaki karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri.

Çavdar, G. (2019). *Kadın futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma mekanizmalarının farklı değişkenlere göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

Çeviker, A. (2013). *Ankara amatör süper lig futbolcularının antrenörlerinde gözlemledikleri etik ve etik dışı davranışlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Darwall, S. (2009). *The second-person standpoint: Morality, respect, and accountability*. Harvard University Press.

Dıggles, B., Sawynok, W., & Olyott, L. J. (2011). Development of an environmental standard for recreational fishing tournaments. *In American Fisheries Society Symposium* (Vol. 75, pp. 000-000).

Dikmen, F. (2014). Ahlak, değerler ve eğitimi. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 167- 174.

Dimmock, K. (2007). Scuba diving, snorkeling, and free diving. *In Water-based tourism, sport, leisure, and recreation experiences* , pp. 128-147.

Dixon, N. (1999). On winning and athletic superiority. *Journal of the Philosophy of Sport*, *26*(1), 10-26.

Dodge, A. (2001). Varsity athletes' justifications for unethical behaviour in sport. The University of New Brunswick.

Dolaşır, S. (2005). *Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin antrenör ve sporcu görüşleri*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Drviš, I., Vrdoljak, D., Foretić, N., & Dujić, Ž. (2025). Nutritional Recommendations for Breath-Hold Divers. *Applied Sciences*, *15*(5), 2384.

Dujic, Z., & Breskovic, T. (2012). Impact of breath holding on cardiovascular respiratory and cerebrovascular health. *Sports Medicine*, *42*, 459-472.

Durbin, D. T. (2018). Unwritten rules and the press of social conventions. *Sport, Ethics and Philosophy*, *12*(4), 416-434.

Egorov, M., Kalshoven, K., Pircher Verdorfer, A., & Peus, C. (2020). It'sa match: Moralization and the effects of moral foundations congruence on ethical and unethical leadership perception. *Journal of Business Ethics*, *167*, 707-723.

Eitzen, S. (1996). Ethical dilemmas in American sport. *Vital speeches of the day*, *62*(6), 182.

Elia, A., Gennser, M., Harlow, P. S., & Lees, M. J. (2021). Physiology, pathophysiology and (mal) adaptations to chronic apnoeic training: a state-of-the-art review. *European journal of applied physiology*, *121*, 1543-1566.

Ellemers, N. (2017). *Morality and the regulation of social behavior: Groups as moral anchors*. Routledge.

Engelberg, T., Moston, S., & Skinner, J. (2015). The final frontier of anti-doping: A study of athletes who have committed doping violations. *Sport management review*, *18*(2), 268-279.

Eriş, T. (2020). *Orta öğretime devam etmekte olan öğrencilerin sporda fair play ve ahlaktan uzaklaşma davranışlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eroğlu, O., Ünveren, A., Ayna, Ç., ve Müftüoğlu, N. E. (2020). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin sporda zihinsel dayanıklılık ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 100-110.

Espasandín, L., Coll, M., & Sbragaglia, V. (2024). Distributional range shift of a marine fish relates to a geographical gradient of emotions among recreational fishers. *Ecology and Society*, *29*(1).

FIFA. (2012). *Ethical Conduct and Fair Play in Coaching*. FIFA Education Series.

Foster, G. E., & Sheel, A. W. (2005). The human diving response, its function, and its control. *Scandinavian journal of medicine ve science in sports*, *15*(1), 3-12.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2015). How to design and evaluate research in education (9th ed.). New York: Mc Graw Hill Education.

Fulgossi, K., Propadalo, T., Ćorluka, M., Zovko, I. Č., & Foretić, N. (2023). Anthropometric Differences Between Freedivers and Spearfisherman. In *2 nd International Conference on Science and Medicine in Aquatic Sports* (p. 76).

Gardner, R. (1989). On performance-enhancing substances and the unfair advantage argument. *Journal of the Philosophy of Sport*, *16*(1), 59-73.

Geeraets, V. (2018). Ideology, doping and the spirit of sport. *Sport, Ethics and Philosophy*, *12*(3), 255-271.

Gert, B. (1998). *Morality: Its nature and justification*. American Chemical Society.

Gledhill, D. C., Hobday, A. J., Welch, D. J., Sutton, S. G., Lansdell, M. J., Koopman, M., ... & Last, P. R. (2014). Collaborative approaches to accessing and utilising historical citizen science data: a case-study with spearfishers from eastern Australia. *Marine and Freshwater Research*, *66*(3), 195-201.

Gómez, S. (2022). The moral and ethical baseline of marine socio-ecological values: The case of recreational and artisanal fishing in NW Mediterranean Coastal Waters (Catalonia, Spain). *Human Ecology*, *50*(5), 895-910.

Gould, D., & Carson, S. (1999). The Role of Coaches in Developing Moral and Ethical Standards in Sport. *Journal of Sport Psychology*, 22(3), 379-398.

Gray, S. (2019). Achieving compliance with the World Anti-Doping Code: learning from the implementation of another international agreement. *International journal of sport policy and politics*, *11*(2), 247-260.

Greenawalt, K. (1989). *Conflicts of law and morality*. Oxford University Press.

Güllü, S. (2023). Sporcu üniversite öğrencilerinin ahlaktan uzaklaşmaları ile antrenörlerinin etik dışı davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 101-115.

Gürpınar, B. (2015). Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği kısa formunun Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi*, 13(1), 57- 64.

Güven, Ö., ve Öncü, E. (2012). Antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin geliştirilmesi. *SPORTMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X(2), 67-75.

Hardman, A., & Jones, C. (Eds.). (2011). *The ethics of sports coaching*. London: Routledge.

Harsanyi, J. C. (1977). Morality and the theory of rational behavior. *Social research*, 623-656.

Haslam, N. (2006). Dehumanization: An integrative review. *Personality and social psychology review*, *10*(3), 252-264.

Hinde, R. A. (2008). *Bending the rules: The flexibility of absolutes in modern life*. OUP Oxford.

Hochachka, P. W., & Storey, K. B. (1975). Metabolic Consequences of Diving in Animals and Man: The diving habit calls for controlled oscillation between aerobic and anaerobic metabolism. Science, 187(4177), 613-621.

Hodge, K., Hargreaves, E. A., Gerrard, D., & Lonsdale, C. (2013). Psychological mechanisms underlying doping attitudes in sport: Motivation and moral disengagement. *Journal of sport and exercise Psychology*, *35*(4), 419-432.

Horner, J. (2003). Morality, ethics, and law: Introductory concepts. In *Seminars in speech and language* (Vol. 24, No. 04, pp. 263-274). Copyright© 2003 by Thieme Medical Publishers, Inc., 333 Seventh Avenue, New York, NY 10001, USA. Tel.:+ 1 (212) 584-4662.

Jelić Mrčelić, G., Slišković, M., ve Soldo, A. (2023). An Assessment of Spearfishing Catches along the Eastern Adriatic Coast. *Fishes*, *8*(7), 346.

Karakoç Ö., Yüksek S., Aydın A. D., Karakoç B., Yetiş Ü. ve Baydil, B. (2011). Millî takım düzeyindeki erkek judocuların kulüp antrenörlerinde gözlemledikleri etik dışı davranışlar. *Kastamonu Eğitimi Dergisi,* 19(1) 321-332.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, *1*(2), 124-138.

Kavussanu, M. (2019). Toward an understanding of transgressive behavior in sport: Progress and prospects. Psychology of Sport and Exercise, 42, 33-39.

Kavussanu, M., & Stanger, N. (2017). Moral behavior in sport. *Current opinion in psychology*, *16*, 185-192.

Kaya, D. G., Ayan, B. N., ve Ocak, Y. (2023). Amatör futbolcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ile spor duygu durumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *12*(3), 1139-1149.

Kelly, K. R., Arrington, L. J., Bernards, J. R., & Jensen, A. E. (2022). Prolonged extreme cold water diving and the acute stress response during military dive training. *Frontiers in physiology*, *13*, 842612.

Kesgin, A. (2009). Etik üstüne. *Dini Araştırmalar*, *12*(35), 143-160.

Keskin, Ş. (2021). *Üniversite öğrencilerinde ahlaki uzaklaşma, algılanan anne-baba tutumu ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Klein, M., & Johnson, M. (2005). Coaching Ethics: The Impact of Unethical Behavior on Athletes. Journal of Sports Ethics, 8(1), 22-34.

Koç, Y., ve Seçer, E. (2018). Spor bilimleri alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *13*(2), 247-259.

Kteily, N. S., & Bruneau, E. (2017). Darker demons of our nature: The need to (re) focus attention on blatant forms of dehumanization. *Current Directions in Psychological Science*, *26*(6), 487-494.

Kul, M., Şipal, O., Aksoy, Ö.F., ve Boz, E. (2020). Sporcu algılarına göre halter antrenörlerinin etik liderlik davranışlarının incelenmesi, *Spor Bilimleri Araştırma Dergisi.* 5(2), 247-256. doi: 10.25307/jssr.814175.

Lindholm, P., & Lundgren, C. E. (2009). The physiology and pathophysiology of human breath-hold diving. *Journal of Applied Physiology*, *106*(1), 284-292.

Lindholm, P., Lang, M. A., & Tillmans, F. (2024). *Barotrauma And Sıpe In Freedıvıng.*

Lintangkawuryan, Y. (2020). The Significance of Destination Image for Freediving as a Form of Alternative Tourism in Tulamben, Bali. *TRJ Tourism Research Journal*, *4*(2), 160-173.

López, N. A., McAuley, R. B., & Van Elden, S. (2023). Spatial and temporal characterization of a recurrent scalloped hammerhead shark aggregation using drones. *ICES Journal of Marine Science*, *80*(9), 2356-2368. https://doi.org/10.1093/icesjms/fsad153

Lowrey, B. (1976). The Dehumanization of Sports. *The Virginia Quarterly Review*, *52*(4), 545-559.

Lyle, J. (2020). Coaching in the sport domain: definitions and conceptualisations. *Coaching for Human Development and Performance in Sports*, 7-23.

Mahmutoğlu, A. (2009). Etik Ve Ahlâk; Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler. *Türk İdare Dergisi*, s. 225.

Manz, C. C. (2002). *The power of failure: 27 ways to turn life's setbacks into success*. Berrett-Koehler Publishers.

Marlinge, M., Coulange, M., Fitzpatrick, R. C., Delacroix, R., Gabarre, A., Lainé, N., ... & Joulia, F. C. (2019). Physiological stress markers during breath-hold diving and SCUBA diving. *Physiological reports, 7*(6), e14033.

Martens, R., & Vealey, R. S. (2024). *Successful coaching*. Human kinetics.

Mavi, S., ve Tuncel, S. D. (2012). Sporcuların 'sporda hoşgörü'kavramına ilişkin algıları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *10*(4), 125-129.

McGregor, S. L. (2008). Conceptualizing immoral and unethical consumption using neutralization theory. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, *36*(3), 261-276.

McKnight, J. C., Patrician, A., Dujic, Z., Hooker, S. K., ve Fahlman, A. (2024). Diving physiology in dolphins and human. *In The Physiology of Dolphins* (pp. 135-149). Academic Press.

McNamee, M. (2008). *Sports, virtues and vices: Morality plays*. Routledge.

McNamee, M. (2015). Ethics and Sports. In *Routledge handbook of the philosophy of sport* (pp. 131-141). Routledge.

Melau, J. (2022). *Physiological Changes Following Swimming in Cold Water in Triathlon and Military Operations: Temperature Physiology and Cold Water Swimming with Wetsuit or Drysuit*. (Ph.D. Thesis), Medical Hospital, Oslo, Norway.

Melin, R. (2014). Are Sportspersons Good Moral Role Models?. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, *64*(1), 5-17.

Milanović, L., Ranđelović, N., Živković, D., & Savić, Z. (2021). Ethics and sports, ethics in sports, sports ethics: Aspects of consideration of different authors. *Physical education and sport through the centuries*, *8*(2), 16-32.

Miller, P. S., & Kerr, G. A. (2002). Conceptualizing excellence: Past, present, and future. *Journal of applied sport psychology*, *14*(3), 140-153.

Mortimer, H., Whitehead, J., Kavussanu, M., Gürpınar, B., & Ring, C. (2021). Values and clean sport. *Journal of sports sciences*, *39*(5), 533-541.

Muth, C. M., Ehrmann, U., & Radermacher, P. (2005). Physiological and clinical aspects of apnea diving. *Clinics in chest medicine*, 26(3), 381-394.

Nevill, J. (2005). The impacts of spearfishing: notes on the effects of recreational diving on shallow marine reefs in southern Australia. *Only One Planet Australia*.

Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*,(Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Adana.

Oral, B., Çoban, A., ve Bars, M. (2019). Eğitimde Ahlak ve Etik. *Ankara: Pegem Akademi*.

Ordway, C., & Opie, H. (2016). Integrity and corruption in sport. In *Critical issues in global sport management* (pp. 60-85). Routledge.

Öngel, H. B. (1997). Sporda etik değerler açisindan doping. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *2*(2), 68-79.

Özdemir, E. (2003). Liderlik ve Etik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *22*(2), 151-168.

Özdemir, İ. (2019). *Takım sporları ile uğraşan yetişkin sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının belirlenmesinde mükemmeliyetçilik ve başarı* (Yüksek Lisan Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özen, Y. (2014). Kişisel ve sosyal sorumluluk bağlamında medya ve ahlak. *Journal of European Education*, *4*(2), 1-10.

Özsoy, S., ve Ekşioğlu, Y. (2007). Türkiye'de Spor Medyasında Etik. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (9), 45-64.

Öztürk, V. A. (2018). *Vücut Geliştirme ve Bilek Güreşi Müsabık Sporcularının Sportif Ahlaki Yaklaşımları İle Karakterlerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hareket ve Antrenman Ana Bilim Dalı, Antalya.

Papadopoulos, A., Touloumis, K., Tziolas, E., Boulamatsis, D., & Koutrakis, E. (2022). Evaluation of marine recreational fisheries and their relation to sustainability of fisheries resources in Greece. *Sustainability*, *14*(7), 3824.

Pavlowich, T., & Kapuscinski, A. R. (2017). Understanding spearfishing in a coral reef fishery: Fishers' opportunities, constraints, and decision-making. *PLoS One*, *12*(7), e0181617.

Pehlivan, Z., ve Konukman, F. (2004). Fair-Play kavraminin geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *2*(2), 49-53.

Pita, P., & Freire, J. (2014). The use of spearfishing competition data in fisheries management: evidence for a hidden near collapse of a coastal fish community of Galicia (NE Atlantic Ocean). *Fisheries Management and Ecology*, *21*(6), 454-469.

Pollock, N. (2008). Juggling Physical Exercise and Diving. *Alert Diver*, 40-42.

Potrac, P., Gilbert, W., & Denison, J. (Eds.). (2013). *Routledge handbook of sports coaching* (Vol. 18). London: Routledge.

Pritchard, M. P., & Burton, R. (2014). Ethical failures in sport business: Directions for research. *Sport Marketing Quarterly*, *23*(2), 86.

Remmel, S., Chintapally, N., & Enciso, J. (2024). Under Pressure: A Case Report of a Diver's Close Encounter With the Bends. *Cureus*, *16*(10).

Rona, M. Ş, (2003), *Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karışarak Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ankara.

Sahrhage, D., & Lundbeck, J. (2012). A history of fishing. Springer Science ve Business Media.

Sarı, İ., ve Deryahanoğlu, G. (2019). Sporcularda Ahlaktan Uzaklaşmanın Güdüsel İklim Ve Sporcuların Önem Verdikleri Özellikler İle İlişkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *17*(4), 91-104.

Sarıkol, E. (2021). *Farklı Branş Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisi*, (Doktora Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.

Sbragaglia, V., Arlinghaus, R., Blumstein, D. T., Diogo, H., Giglio, V. J., Gordoa, A., ... & Villasante, S. (2023). A global review of marine recreational spearfishing. *Reviews in Fish Biology and Fisheries*, *33*(4), 1199-1222.

Sbragaglia, V., Morroni, L., Bramanti, L., Weitzmann, B., Arlinghaus, R., & Azzurro, E. (2018). Spearfishing modulates flight initiation distance of fishes: the effects of protection, individual size, and bearing a speargun. *ICES Journal of Marine Science*, *75*(5), 1779-1789.

Sbragaglia, V., Pla, O. S., Gordoa, A., Hernández, S. P., Elias, L. C., Pulido, M., ... & Giroud, V. (2016). The Barcelona agreement: a manifesto towards the spearfishing of the future. *Scientia Marina*, *80*(3), 423-426.

Schagatay, E. (2010). Predicting performance in competitive apnea diving, part II: dynamic apnoea. *Diving Hyperb Med*, *40*(1), 11-22.

Schagatay, E. (2011). Human breath-hold diving ability suggests a selective pressure for diving during human evolution. *Was man more aquatic in the past? Fifty years after Alister Hardy-waterside hypotheses of human evolution*, 1, 120-147.

Schagatay, E. (2014). Human breath-hold diving ability and the underlying physiology. Human evolution, 29(1-3), 125-140.

Schipke, J. D., Donath, L., Brebeck, A. K., & Cleveland, S. (2013). Environmental factors for fatigue and injury in breath-hold/scuba diving. *In Routledge Handbook of Ergonomics in Sport and Exercise* (pp. 71-86). Routledge.

Seccombe, L. M. (2014). *Aspects of respiratory physiology and autonomic function after extreme respiratory stress and in brainstem disease* (Doctoral Dissertation), Macquarie University, Australia.

Shan, F. (2023). Limits of Sports Ethics and Sports Competition: The Matter of Sports Humanity. *Internatıonal Journal Of Sport Psychology*, *54*(2), 91-108.

Shields, D. L. L., & Bredemeier, B. J. L. (1995). *Character development and physical activity*. Human Kinetics Publishers.

Shields, D.L. & Bredemeier, B.L. (2001). Moral development and behavior in sport. In R.N. Singer, H.A. Hausenblas, ve C.M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology* (2nd ed.) (pp.585-603). New York: John Wiley ve Sons, Inc.

Simon, R. L. (2016). *The ethics of sport: What everyone needs to know*. Oxford University Press.

Singer, R. N., Hausenblas, H. A., & Janelle, C. M. (2001). *Handbook of sport psychology*. John Wiley ve Sons Inc.

Smith, A., & Nakaya, S. (2002). Spearfishing. Is it ecologically sustainable. In *Third World Recreational Fishing Conference, Northern Territory, Australia*.

Storlund, R. (2024). *Mechanısms That Facılıtate And Control The Dıve Response In Pınnıpeds* (Doctoral Dissertation), Unıversıty Of Brıtısh Columbıa, Columbıa.

Šukys, S. (2013). Athletes' justification of cheating in sport: Relationship with moral disengagement in sport and personal factors. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, *3*(90).

Tanriverdi, H. (2012). Spor ahlaki ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies. Publication of Association Esprit, Société et Rencontre Strasbourg/FRANCE*, *5*(8), 1071-1093.

Tapan, U. (2020). *Kadın milli takım güreş antrenörlerinin, mesleki etik ilkelerine uyma düzeylerinin sporcular açısından değerlendirilmesi,* (Yüksek Lisans Tezi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Burdur.

Tedesqui, R. A., & Young, B. W. (2018). Comparing the contribution of conscientiousness, self-control, and grit to key criteria of sport expertise development. *Psychology of Sport and Exercise*, *34*, 110-118.

Terlizzi, A., Tarantino, G., & Sbragaglia, V. (2022). Ecological, social and economic aspects of Italian marine spearfishing tournaments (2009-2020). *Frontiers in Marine Science*, *9*, 891246.

Terry, D. J., & Hogg, M. A. (Eds.). (1999). *Attitudes, behavior, and social context: The role of norms and group membership*. Psychology Press.

Tetzlaff, K., Lemaitre, F., Burgstahler, C., Luetkens, J. A., & Eichhorn, L. (2021). Going to extremes of lung physiology–deep breath-hold diving. *Frontiers in physiology*, *12*, 710429.

Tongo, G. Ç. (2021). *Sporda Değerler, Hedef Yönelimleri ve Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi*,(Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı, Antalya.

Tricker, R. (2007). Ethical Issues in Sport Coaching. *Coaching Journal*, 10(4), 56-70.

Tsang, J. A. (2002). Moral rationalization and the integration of situational factors and psychological processes in immoral behavior. *Review of general psychology*, *6*(1), 25-50.

TSSF. (2024). https://www.tssf.gov.tr/zipkinla-balik-avi/ Erişim Tarihi.12.03.2025

Turan, S. (2020). Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin sporda ahlaktan uzaklaşma durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 8-19.

Tzanakis, M. (2024). From the Navy to the Sport's World. In *Scuba Diving Practices in Greece: A Historical Ethnography of Technology, Self, Body, and Nature* (pp. 107-137). Cham: Springer International Publishing.

Uçak, H. E. (2020). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Kavram ve Kavram Öğretimi Sürecine İlişkin Görüşleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Ural, Ş. (1998). Epistemolojik Açıdan Değerler ve Ahlak. *Doğu Batı Dergisi*. 1 (4): 41-49.

Uzun, F. (2020). Eğitimde etik ve ahlaki değerlerin artan önemi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, *11*(31), 91-105.

Uzun, R. (2004). "Türkiye'de Spor Basınının Etik Anlayışı", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 19, s.1-22.

Ünal, E. (2021). *Kadın voleybolcuların antrenörlerinde gözlemledikleri etik ve etik dışı davranışlar,* (Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Çorum.

Ünal, V., ve Kıraç, C.O. (2013). (Editor), Transition to Recreational Fishing. Project of Transition to Recreational Fishing in Turkey. Underwater Research Society. June 2013, Ankara. 88 pp.

Van der Elst, R.P. (1990). Marine recreational fishing: resourceusage, management and research. *Proceedings of the 1st Marine Linefish Symposium, East London, South Africa*, 22–23May 1989. South African National Scientific Programmes Report No. 167. Pretoria, South Africa: Foundation for Research Development.

Vinetti, G. (2021). *Energetics and mechanics of human breath-hold diving*. University of Brescia, Italy.

Voyer, M., Gollan, N., Barclay, K., & Gladstone, W. (2015). 'It′ s part of me'; understanding the values, images and principles of coastal users and their influence on the social acceptability of MPAs. *Marine Policy*, *52*, 93-102.

Wheelock, C. E., Bartman, N. E., Pryor, R. R., Pryor, J. L., & Hostler, D. (2022). Prediction of core temperature during prolonged cold weather immersion in thermally protected men and women. *Proceedings of the Human Factors and Medicine Panel*, 349, 17-19.

White, S., & Rezania, D. (2019). The impact of coaches' ethical leadership behaviour on athletes' voice and performance: The role of accountability. *Sport, Business and Management: An International Journal*, *9*(5), 460-476.

Yanar, N. (2023). Sporcularda etik ilkelere aykırı davranış biçimleri: Derleme çalışması. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(1), 91-99.

Yapan, H.T. (1992). *Spor Ahlakı; Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık. Ankara.

Yellen, J., Brooks, A., Cornelissen, E., Mehlman, M., & Stewart, K. (1995). A middle stone age worked bone industry from katanda, upper semliki valley, zaire. Science 268:553–556

Yıldız, A. (2018). Hukuk ve Ahlak Arasındaki İlişki. *Temelleri ve Uygulamalarıyla İş Ahlakı, Editörler: Nihat Erdoğmuş, Ömer Torlak, Kübra Bilgin Tiryaki, İGİAD Yayınları*.

Yıldız, A. G. Y. (2007). Hukuk ve kültür ilişkisi çerçevesinde spor kültürünün oluşturulması. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 21-42.

Yıldız, M. (2019). *Sporcularda sportmenlik yönelimi: hedef bağlılığı ve sporda ahlaktan uzaklaşmanın rolü* (Doktora Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Yoncalık, O., ve Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 128-134.

Young, M. A. (2015). *Recreational spearfishing: an historical, ecological and sociological perspective* (Doctoral Dissertation), James Cook University. Australia.

Zehir, T. (2024). *Görev ve Ego Yöneliminin Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Üzerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Balıkesir.

Zeren, A., ve Hasırcı, S. (2022). Türkiye'de Sporla İlgili Etik Davranışlar ve Fairplay Örnekleri. *Sağlık ve Spor Bilimleri Dergisi, 5*(3), 47-50.

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma Zıpkınla balık avı sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşmalarında, antrenörlerin etik dışı davranışlarının farklı değişkenler açısından değerlendirebilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bütün bilgileriniz gizli tutulacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Sorulara vereceğiniz dürüst ve samimi cevaplar önemlidir.

1-Cinsiyetiniz?

1- Kadın
2- Erkek

2-Yaşınız?

1. 18-20 yaş
2. 21.23 yaş
3. 24-26 yaş
4. 27-29 yaş
5. 30-32 yaş
6. 33-35 yaş
7. 36 yaş ve üzeri

3- Eğitim Durumunuz Nedir.

1. Orta Öğretim
2. Lise
3. Ön Lisans
4. Lisans
5. Lisans Üstü

4- Milli Sporcumunsunuz.

1- Evet
2- Hayır

5- Kaç Yıldır Spor Yapıyorsunuz?

1. 1-3 yıl
2. 4-6 yıl
3. 7-9 yıl
4. 10 yıl ve üzeri

6- Kaç yıldır mevcut antrenörünüz ile çalışmaktasınız:

1. 1-3 yıl
2. 4-6 yıl
3. 7-9 yıl
4. 10 yıl ve üzeri

7- Antrenörünüzün Sporculuk Geçmişi varmıdır.

1- Evet
2- Hayır

8- Antrenörünüzün bilgi ve tecrübesine güvenirmisiniz.

1- Evet
2- Hayır
3- Kısmen

Ek-2. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Kısa Formu (SAUÖ)

	Kurallara bağlılığınız;	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Tarafsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
		1	2	3	4	5	6	7
1	Kuralları esnetmek dengeleri eşitlemenin bir yoludur.							
2	Şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir							
3	Hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir.							
4	Eğer takımına yardım edecekse sporcuların hakemlere yalan söylemeleri kabul edilebilir.							
5	Takımlarının uyguladığı sportmenlik dışı taktiklerin sadece ufak bir parçası olan sporcuları suçlamak haksızlıktır.							
6	Antrenörü tarafından rakibini sakatlamak için teşvik edilen sporcular suçlanmamalıdır							
7	Sporcuların birbirlerini aşağılamaları gerçekte kimseye zarar vermez							
8	Kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır.							

Ek-3. Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği (AEDÖ)

	Antrenörlerin kurallara bağlılık durumu	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
		5	4	3	2	1
1	Antrenörümün almış olduğu eğitimi yeterli bulmuyorum.					
2	Antrenörüm, antrenmanlarda amaca uygun çalışmalar yaptırmıyor.					
3	Antrenörüm, performansı düşen sporcuları yeniden kazanmak için bir şey yapmaz.					
4	Antrenörüm bizlerle iyi iletişim kuramıyor.					
5	Antrenörümün benimsediği liderlik biçimi bizlere uygun değildir.					
6	Antrenörüm, bizleri sporun içerisinde tutabilmek için çaba sarf etmez.					
7	Antrenörüm, sorumluluk almaktan kaçınır.					
8	Antrenörüm, sporcuların problemlerine hiçbir zaman kulak asmaz.					
9	Antrenörüm sporcu psikolojisini önemsemez.					
10	Antrenörüm, kendisini asla eleştirmez.					
11	Antrenörüm, bizlere müsabaka veya yarışmalarda nasıl hile yapılacağını öğretir.					
12	Antrenörüm kazanmak için bizlerden hile yapmamızı ister.					
13	Antrenörüm, bizleri doping yapmaya teşvik eder.					
14	Antrenörüm için sportmenliğin bir önemi yoktur.					
15	Antrenörüm, diğer antrenörler hakkında olumsuz konuşur.					
16	Antrenörüm, dürüst ve güvenilir bir insan değildir.					
17	Antrenörüm, yalan konuşur.					
18	Antrenörüm, bizlere karşı eşit davranmaz.					
19	Antrenörüm, şahsi çıkarları doğrultusunda hareket eder.					

Ek-4. Etik Kurul Kararı

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2025 – 06	18.04.2025	14.00	Rektör Yardımcısı Odası

KARAR NO: 2025-06-50: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı 231462039 numaralı Ayhan KASAP' ın, Doç. Dr. Tuner ATASOY' un danışmanlığında yürütülen "Zıpkınla Balık Avı Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisinin İncelenmesi" konulu çalışması görüşüldü yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 14.03.2024 tarih ve 2024-05 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sokak No:1 34310 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (+90212) 422 70 00 Faks: (+90212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr https://birim.gelisim.edu.tr (birim)@gelisim.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

Ayhan KASAP, ilk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. 2013 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden, 2023 yılında ise İstanbul Üniversitesi AUZEF Tarih bölümünden mezun olmuştur. Uzun yıllar sualtı sporları alanında yürüttüğü çalışmalar ve edindiği saha deneyimleri doğrultusunda, bu alanda akademik çalışmalar yapma kararı almıştır. Bu doğrultuda, 2025 yılında İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Spor Yönetimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamlamıştır.